



# Sikkerhedspolitisk barometer: CMS Survey 2020

Henrik Breitenbauch  
Kristian Søby Kristensen  
Mikkel Broen Jakobsen  
Jonas Groesmeyer

December 2020

**Kolofon****Sikkerhedspolitisk barometer: CMS Survey 2020**

Denne rapport er en del af Center for Militære Studiers forskningsbaserede myndighedsbetjening for Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget. Formålet med rapporten er at skabe en faktuel basis for diskussionen om mål og midler i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Surveyet gentages årligt.

Center for Militære Studier er et forskningscenter på Institut for Statskundskab på Københavns Universitet. På centret forskes der i sikkerheds- og forsvarspolitik samt militær strategi. Forskningen danner grundlag for forskningsbaseret myndighedsbetjening af Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget.

Denne rapport er et analysearbejde baseret på forskningsmæssig metode. Rapportens konklusioner er ikke et udtryk for holdninger hos den danske regering, det danske forsvar eller andre myndigheder.

Læs mere om centret og dets aktiviteter på: <http://cms.polsci.ku.dk/>.

Projektgruppe:

Centerleder, ph.d. Henrik Ø. Breitenbauch

Vicecenterleder, ph.d. Kristian Søby Kristensen

Fuldmægtig, cand.scient.pol. Mikkel Broen Jakobsen

Videnskabelig assistent, cand.scient.pol. Jonas Groesmeyer

**Masthead****Security Policy Barometer: CMS Survey 2020**

This report is a part of Centre for Military Studies' policy research services for the Ministry of Defence and the political parties to the Defence Agreement. The purpose of the report is to create a factual base for the discussion of ends and means in Danish foreign, security and defence policy. The survey is carried out on an annual basis.

The Centre for Military Studies is a research centre at the Department of Political Science at the University of Copenhagen. The Centre undertakes research on security and defence issues as well as military strategy. This research constitutes the foundation for the policy research services that the Centre provides for the Ministry of Defence and the political parties to the Defence Agreement.

This report contains an analysis based on academic research methodology. Its conclusions should not be understood as a reflection of the views and opinions of the Danish Government, the Danish Armed Forces or any other authority.

Read more about the Centre and its activities at <http://cms.polsci.ku.dk/>.

Project Group:

Director, Dr. Henrik Breitenbauch

Deputy Director, Dr. Kristian Søby Kristensen

Academic officer, cand.scient.pol. Mikkel Broen Jakobsen

Research assistant, cand.scient.pol. Jonas Groesmeyer

**ISBN: 978-87-7393-860-7**

# Indholdsfortegnelse

<b>1. Highlights.....</b>	<b>1</b>
1.1 Coronapandemien - bagtæppet for 2020 .....	3
1.2 Usikkerhed i Vesten, ustabilitet i Europa.....	5
1.3 Krisen mellem Vesten og Rusland forværres.....	7
1.4 Voksende konsensus om Kina som sikkerhedspolitisk udfordring.....	8
1.5 Nye foregangslande og samarbejdspartnere i en usikker tid.....	9
1.6 Forsvarets indsats er passende; men der er mere i vente .....	11
<b>2. Metode.....</b>	<b>14</b>
<b>3. Resultater.....</b>	<b>17</b>
3.1 Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske udfordringer og prioriteter.....	17
3.2 Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik .....	35
<b>4. Noter .....</b>	<b>45</b>

# 1

## Highlights

Er det rigtigt, at Tyskland er ved at erstatte USA og Storbritannien som Danmarks foregangsland på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område? Det er det, hvis man spørger ekspertpanelet i Center for Militære Studiers (CMS) sikkerhedspolitiske barometer. Barometeret mäter trykforandringer i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik ved at lade de personer, som former, forstår og formidler dette område, vurdere betydningen af tidens centrale temaer og udviklinger i og omkring Danmark. Barometeret har sporet udviklinger i det internationale udsyn hos danske politikere, embedsmænd, officerer, journalister, forskere og meningsdannere over de sidste syv år.

Barometeret bygger i høj grad videre på de seneste års undersøgelser, men inddrager også aktuelle begivenheder, der udgør og driver samtalen om dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik i dag. 2020 har været et begivenhedsrigt år, og ifølge respondenterne vidner flere af årets udviklinger om, at vi går en mere usikker periode i møde. Lidt mere end fire femtedele af ekspertpanelet vurderer, at verden omkring Danmark er blevet mere usikker de sidste fem år. Coronapandemien har manifesteret risici og sårbarheder i vores globaliserede verden, som mange stater ikke var forberedt på. Kina fortsætter med at markere sig som en mere selvhævdende stormagt med dertilhørende internationale prærogativer. Internt i Europa slider Macron, Merkel og Johnson med hver deres indenrigs- og udenrigspolitiske dagsordener, mens EU forsøger at finde fælles fodslag i en tid med vaklende amerikansk lederskab. I et vist omfang ser respondenterne dog Danmark som skærmet fra den globale udvikling, da relativt få responder (tre femtedele) mener, at Danmark er mindre sikkert i dag end for fem år siden.

Ifølge et flertal af respondenterne vil usikkerheden uden for Danmark fortsat stige. Det kommer særligt til udtryk i deres vurdering af de sikkerhedspolitiske udfordringer, som udspringer af dels ustabilitet syd for Europa og dels tiltagende stormagtsrivalisering i Arktis. Over to tredjedele af respondenterne forventer, at situationen i Arktis vil være mere konfliktfyldt om fem år, mens næsten fire femtedele vurderer, at udfordringerne syd for Europas grænser vil være større om fem år. Sidstnævnte er tilsyneladende først og fremmest drevet af migrationsspørgsmålet, da lidt over tre fjerdedele af respondenterne forventer, at irregulær migration til Europa vil blive en større udfordring de næste fem år, hvorimod kun en fjerdedel forventer en voksende udfordring fra terrorisme.

I en usikker verden, hvor udfordringerne mod Danmarks sikkerhed er mange, mener respondenterne, at der er behov for flere forskellige indsatser og redskaber for at værne om Danmarks interesser. Samarbejde i EU, internationale organisationer, suverænitethåndhævelse, handelspolitik, internationale militære operationer og ulandsbistand bliver alle set som kritiske redskaber for det samlede hele. Ligeledes mener over to tredjedele af respondenterne, at Danmark i højere grad bør søge bilateralt sikkerhedspolitisk samarbejde med større europæiske stater, mens et snævert flertal også gerne ser Danmark søge samarbejde i andre multilaterale fora end NATO. Det transat-

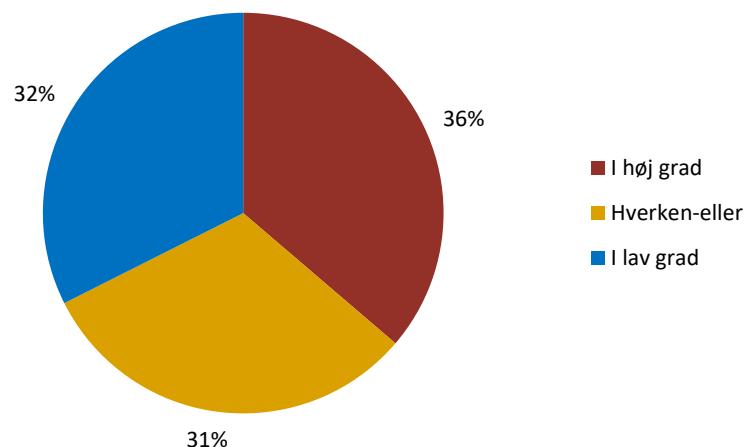
lantiske samarbejde bør dog ifølge næsten halvdelen af respondenterne samtidig opprioriteres. Det giver et samlet billede af, at Danmark som småstat i en mere usikker verden bør sprede sine aktiver og vedligeholde sine relationer til mange forskellige vigtige aktører og samtidig bør gøre mere af det samme og prioritere det transatlantiske sikkerhedssamarbejde. Hvorvidt det kan realiseres i praksis er et åbent spørgsmål, og det understreger, hvor vanskelig en opgave det er at foretage prioriteringer og fravælg i udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitikken. Netop derfor er det fortsat vigtigt at have en åben diskussion af prioriteringer, mål og midler i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Med det årlige sikkerhedspolitiske barometer, håber vi på at kunne bidrage til debatten om betydningen af globale strategiske udviklinger og betingelser såvel som danske politiske muligheder. Fra dette års undersøgelse vil vi gerne fremhæve seks temaer, som vi finder særligt interessante og kaster lys over vigtige tendenser for dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik i 2020 og fremover:

- Coronapandemien - bagtæppet for 2020
- Usikkerhed i Vesten, ustabilitet i Europa
- Krisen mellem Rusland og Vesten forværres
- Voksende konsensus om Kina som sikkerhedspolitisk udfordring
- Nye foregangslande og samarbejdspartnere i en usikker tid
- Forsvarets indsats er passende; men der er mere i vente

**1.1****Coronapandemien - bagtæppet for 2020**

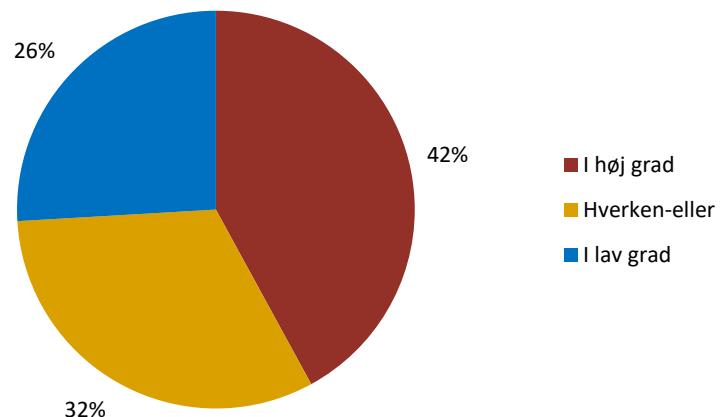
Coronapandemiens konsekvenser for folkesundheden, økonomien og det bredere samfund har været mærkbare og synlige for mange, og pandemien har fyldt meget i diskussioner af international og dansk politik i år. På trods af coronapandemiens åbenlyse konsekvenser for de fleste menneskers hverdag er respondenterne splittede, når det kommer til at tyde pandemiens sikkerhedsmæssige konsekvenser globalt, regionalt og nationalt. Som vist i figur 1, deler respondenterne sig i tre cirka lige store grupper, når de bliver bedt om at vurdere, i hvilken grad coronapandemien vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Hvor 32 procent mener, at coronapandemien kun vil svække de europæiske landes fælles beslutningsevne i et begrænset omfang, mener en tilsvarende (dog lidt større) gruppe på 36 procent derimod, at pandemien i høj grad vil svække denne evne. 31 procent af respondenterne forholder sig neutralt til pandemiens konsekvenser for de europæiske landes fælles beslutningsevne.

Figur 1: I hvilken grad respondenterne mener, at coronapandemien vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab (2020).



Når vi spørger mere direkte ind til coronapandemiens udenrigs- og sikkerheds-politiske betydning for Danmark (figur 2), er billedet stort set det samme, om end andelen af respondenter, der mener, at coronapandemien i høj grad vil få betydning, er en smule større (42 procent) end gruppen, der mener betydningen vil være begrænset (26 procent). Ingen svarer knap en tredjedel neutralt på spørgsmålet (32 procent).

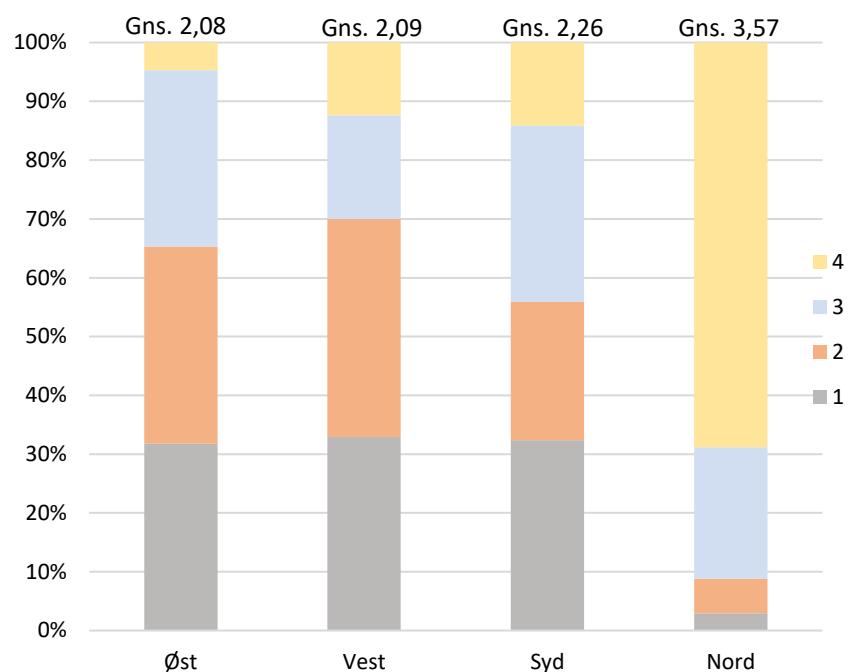
Figur 2: I hvilken grad respondenterne mener, at coronapandemien vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik (2020).



Der er altså ingen tydelig tendens at spore blandt respondenterne, når de bliver bedt om at vurdere pandemiens udenrigs- og sikkerhedspolitiske konsekvenser regionalt og nationalt.

For at nå et spadestik dybere, opstiller barometeret en antagelse om, at coronapandemien vil forstærke fire geografisk definerede udenrigs- og sikkerhedspolitiske udfordringer for Danmark, og respondenterne bliver bedt om at tage stilling til, hvilke af disse udfordringer, de i så fald mener, vil blive mest forstærket. Det har respondenterne gjort ved at rangere udfordringerne fra 1 (mest forstærket) til 4 (mindst forstærket), men de har også haft mulighed for at springe over spørgsmålet, hvis de var uenige i præmissen, hvilket kun et fåtal har benyttet sig af. Figur 3 viser, hvor respondenterne mener, udfordringerne bliver mest forstærket af pandemien, og det fremgår, at særligt udfordringerne fra Rusland og Kina i øst samt fra splittelse internt i Vesten forventes at blive forstærket.

Figur 3: Respondenternes vurdering af, hvilke geografisk definerede udfordringer, coronapandemien vil forstærke mest (2020). Procent og gennemsnit. 1= mest forværret, 4= mindst forværret.



Hvor 70 procent af respondenterne har udfordringerne internt i Vesten rangeret på en første- eller andenplads, har 65 procent udfordringerne fra øst rangeret på en af de to øverste pladser. Herefter følger udfordringen fra migration og terrorisme i syd, som opnår en første- eller andenplads blandt 55 procent af respondenterne, mens udfordringer fra øgede spændinger i nord skiller sig ud ved at blive vurderet som mere skærmet fra pandemiens dynamikker – under 10 procent af respondenterne har givet udfordringerne i Arktis en høj rangering, mens næsten 70 procent har den som lavest rangeret. En del af forklaringen på, hvorfor splittelse internt i Vesten forventes at blive mest forstærket af coronapandemien kan være, at nogle af forårets begivenheder peger i netop den retning og har gjort indtryk på respondenterne – såsom grænselukninger, det amerikanske globale opkøb af lægemidlet Remdisivir og den europæiske töven med at sende nødhjælp til det tidligt kriseramte sundhedssystem i Italien. Sammenlignet med sidste års undersøgelse er andelen af respondenter, der forventer, at splittelsen internt i Vesten vil være større om fem år, desuden vokset fra 45 til 56 procent (figur 43) og sammenholdt med

figur 3, synes det plausibelt, at i hvert fald en del af denne stigning kan tilskrives coronapandemien. Samme pessimistiske tendens ses i respondenternes vurdering af udfordringerne fra et mere selvhævdende Rusland og Kina, hvor andelen, der mener, at Vestens forhold til Rusland vil være værre om fem år er steget fra 38 procent i 2019 til 47 procent i 2020 (figur 17), mens andelen af respondenter, der er meget enige i, at Kinas langsigtede teknologiske udvikling udgør en strategisk udfordring for Danmark, er vokset fra 37 til 51 procent (figur 25). I modsætning hertil har respondenternes vurdering af udfordringerne fra øgede spændinger i Arktis ikke ændret sig fra 2019 til 2020 – der er fortsat bred enighed om, at udfordringerne vil øges de næste fem år – hvilket understreger, at problemkomplekset i nord anses for at være relativt upåvirket af pandemiens dynamikker (figur 36).

Coronapandemien slår tydeligt igennem i det sikkerhedspolitiske barometers årlige trusselsvurdering, hvor pandemier i 2020 – ikke overraskende – bliver vurderet som en markant større trussel mod Danmark end hidtil i barometers historie. På en skala fra 1-5 har gennemsnittet bevæget sig fra 2,6 i 2019 til 3,5 i 2020, hvilket svarer til en stigning på næsten en fjerdedel af trusselskalaens variationsbredde (se figur 4 nedenfor).

På det forsvarsøkonomiske område kunne man tro, at coronapandemien, der har trukket store veksler på statens finanser, ville give anledning til mere dæmpede forventninger til kommende års forsvarsbudgetter. Det er imidlertid ikke tilfældet, når vi spørger respondenterne, om forsvarsbudgettet vil blive yderligere forøget i den næste forligsperiode fra 2024. Det mener 73 procent, hvilket er en stigning på 9 procentpoint sammenlignet med 2019 (figur 79). Det kunne tyde på, at respondenterne tror, pandemiens økonomiske konsekvenser vil blive kortvarige eller i hvert fald ikke vil bremse det amerikanske opadgående pres på de danske forsvarsudgifter. Det er dog fortsat kun et mindretal (16%), der tror, at Danmarks forsvarsudgifter vil nå op på 2% af BNP i 2024 (figur 81).

## 1.2

### Usikkerhed i Vesten, ustabilitet i Europa

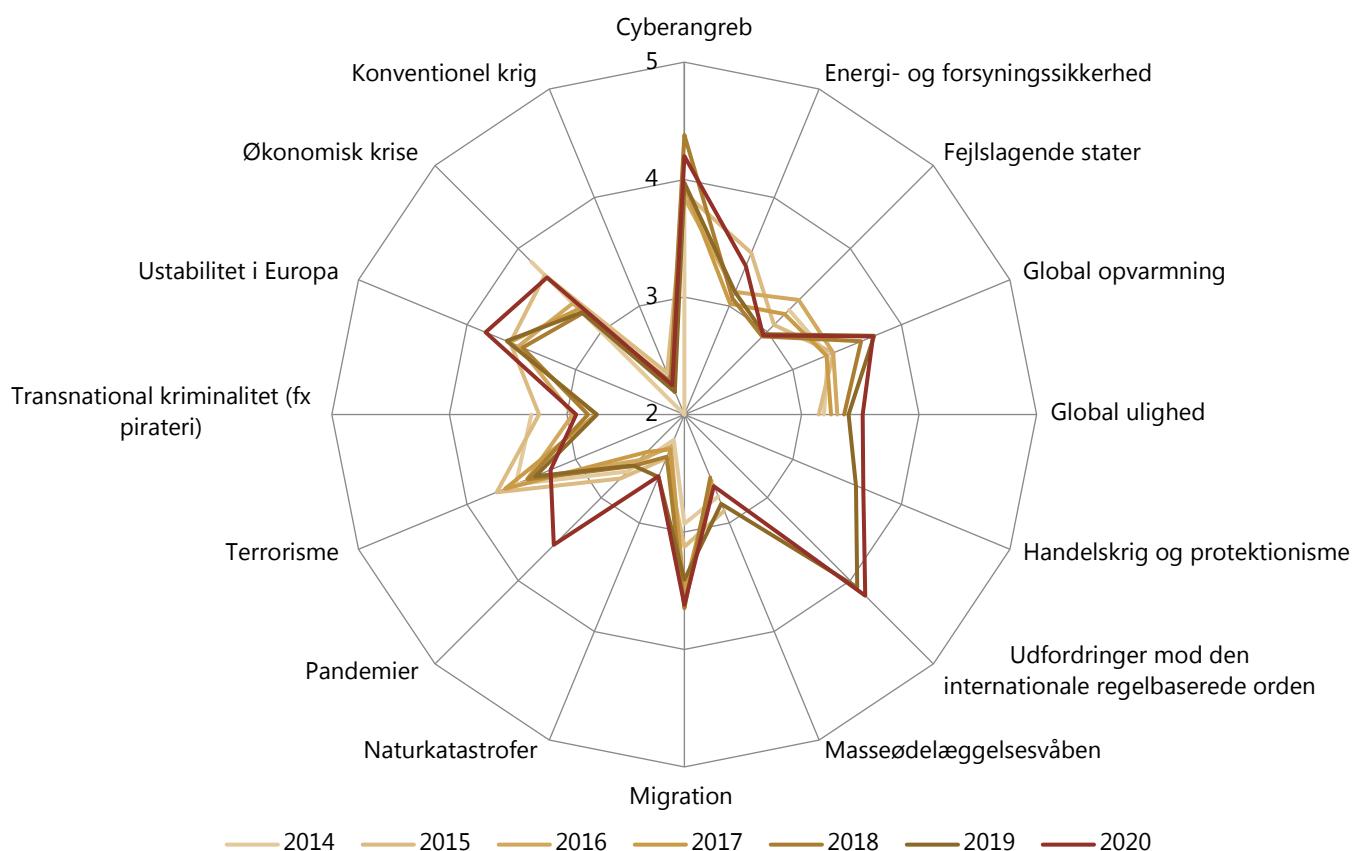
Hvert år beder vi respondenterne om at vurdere, i hvilken grad bestemte forhold udgør en trussel mod Danmark på en skala fra 1-5 (figur 4). Igen i år bliver cyberangreb vurderet som den største trussel med et gennemsnit på 4,2. Respondenternes konsistent høje vurdering af truslen fra cyberangreb år efter år understreger den vedvarende trussel fra aktører i cyberspace, som langt overgår respondenternes vurdering af konventionelle militære trusler eller andre 'nyere' transnationale sikkerhedsudfordringer såsom terrorisme, migration, naturkatastrofer og pandemier.

Årets højdespringer på trusselsindeksset er ikke overraskende pandemier, som allerede er beskrevet ovenfor. Hvorvidt coronapandemien også kaster sin skygge ind over respondenternes vurdering af andre trusler, er et åbent spørgsmål, men det virker sandsynligt, at årets stigning i eksempelvis truslen fra økonomisk krise (fra 3,2 til 3,7) samt ustabilitet i Europa (fra 3,6 til 3,8) delvist kan være påvirket heraf.

Bekymringen for ustabilitet i Europa kan også ses i lyset af respondenternes vurdering af, at den generelle sammenhængskraft i Vesten er under pres. Som nævnt ovenfor mener over halvdelen af respondenterne, at Vesten vil være mere splittet om fem år (figur 43). Derudover er udfordringer mod den internationale regelbaserede orden igen i år en af topscorerne på trusselsbarometret. Det vidner om, at respondenterne lægger stor vægt på den betydning stabilitet og regelbaserede institutioner har for en småstat som

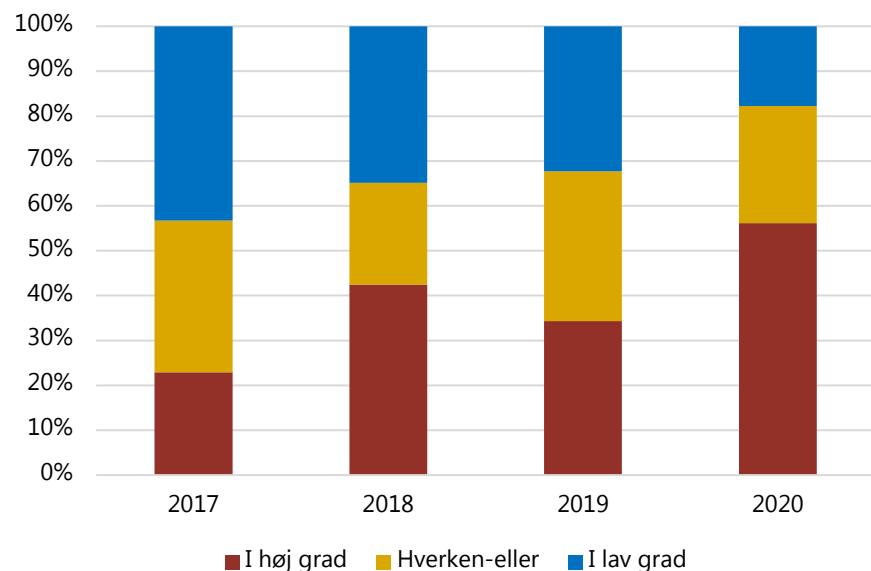
Danmarks sikkerhed, og at den generelle opfattelse er, at begge dele for tiden er under pres.

Figur 4: I hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark (2014-2020). Gennemsnit. 1= i meget lav grad, 5= i meget høj grad.<sup>1</sup>



De bagvedliggende årsager til denne pessimisme kan være mange – corona-pandemien er selvfølgelig et bud, men den er formentlig ikke en tiltrækkelig forklaring. Andre begivenheder, som repræsenterer en mere langsigtet politisk udvikling, har sandsynligvis spillet en større rolle i respondenternes vurdering, fx den ikke-demokratiske udvikling i Tyrkiet eller de illiberale tendenser i Østeuropa, som vi har set de senere år. Begge udviklinger er blevet mærkbart mere bekymrende for respondenterne det seneste år. Som det fremgår af figur 5, mener 56 procent af respondenterne (mod 34 procent sidste år), at den ikke-demokratiske udvikling i Tyrkiet i høj grad vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Tilsvarende er andelen af respondenter, der vurderer, at illiberale tendenser i Østeuropa vil svække de europæiske landes fælles beslutningsevne, steget fra 70 til 85 procent (figur 46). Endelig skal det ikke glemmes, at dataindsamlingen til dette års barometer har fundet sted før det amerikanske præsidentvalg i det sidste år af præsident Trumps valgperiode. Det bliver derfor spændende at se, om respondenternes stigende pessimisme på Vestens vegne vil ændre sig i næste års undersøgelse under den nye Biden-administration.

Figur 5: I hvilken grad respondenterne mener, at den ikke-demokratiske udvikling i Tyrkiet vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2020).

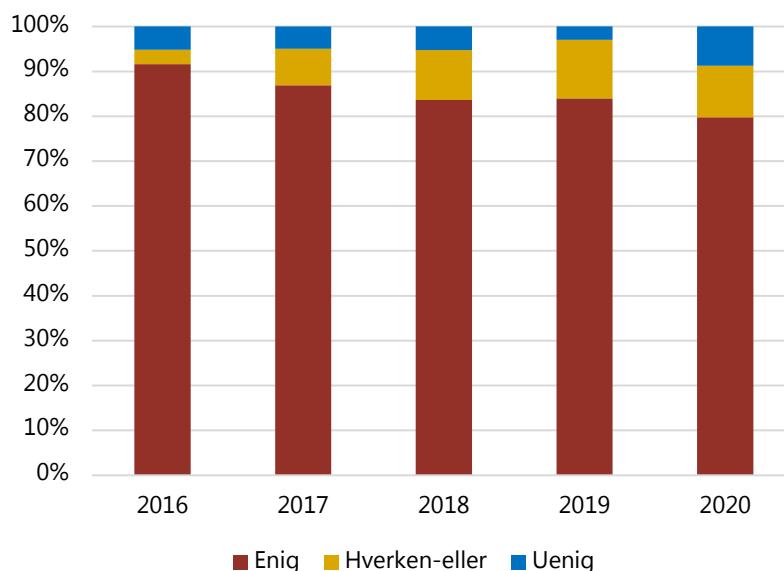


### 1.3

#### Krisen mellem Vesten og Rusland forværres

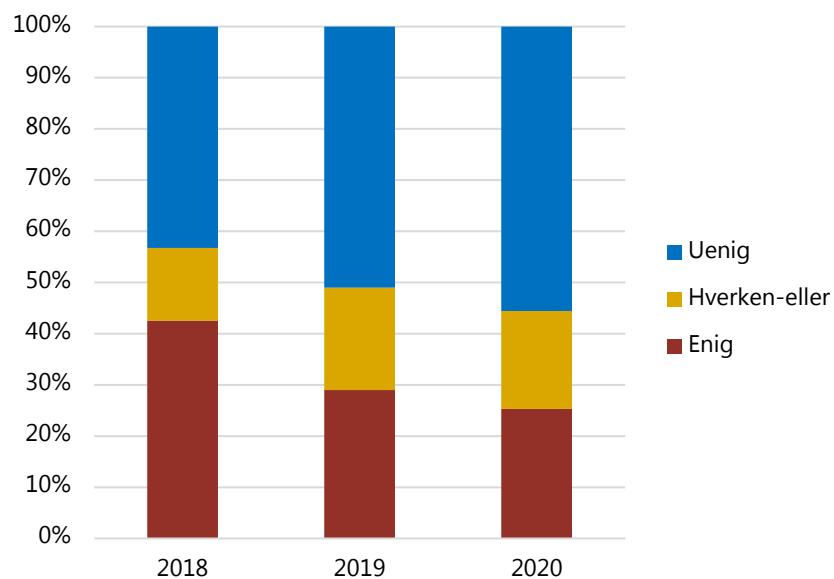
Den krisesituation, Vesten og Rusland har befundet sig i siden annekteringen af Krim, anser respondenterne i høj grad som fortsat fastlåst. Dette års udvikling i eksperternes vurdering af krisen tyder snarere på, at de mener, den udvikler sig til det værre frem for det bedre. Andelen af respondenter, som er uenige i, at Vesten bør øge dialogen med Rusland har været en faldende minoritet de sidste fem år, men som figur 6 viser, vokser denne andel af respondenter for første gang i barometerets historie. Selvom der blot er tale om en tilvækst fra 3 til 9 procent fra 2019 til 2020, og fire femtedele af respondenterne fortsat anbefaler stærkere vestlige forsøg på dialog, så repræsenterer denne stigning, når man sammenholder med respondenternes svar på de øvrige spørgsmål om Vestens håndtering af Rusland, en øget opbakning til en hårdere Ruslandshåndtering. Det afspejler sig særligt i en markant stigning i respondenternes opbakning til at styrke Vestens sanktionsregime, som i år støttes af 58 procent mod 43 procent de seneste to år (figur 19). Andelen af respondenter, der vil give yderligere støtte til Ukraine er ligeledes vokset fra 53 procent i 2019 til 67 procent i 2020 (figur 21).

Figur 6: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør øge dialogen med Rusland. Procent (2016-2020).



Den stigende opbakning til Vestens mere afskrækkende håndtering af Rusland finder sted, samtidig med at flere af respondenterne udvikler et mere pessimistisk syn på Vestens fremtidige relation til Rusland. Næsten halvdelen (47 procent) af respondenterne forventer, at relationen vil have udviklet sig til det værre om fem år (figur 17). Taget i betragtning at 42 procent af respondenterne forventer, at forholdet hverken vil blive bedre eller værre om fem år, er der altså bred enighed blandt respondenterne om, at Vestens og Ruslands krise er langvarig og fastlåst. At respondenterne er indstillet på en længerevarende konflikt med Rusland ses også i figur 7, der viser, at andelen af respondenter, som mener, at øst-dagsordenen er overprioriteret i forligsperioden 2018-2023, næsten er halveret fra 2018 (43 procent) til i dag (25 procent). Et flertal af respondenterne synes altså at være enige i, at Danmark bør allokerere midler, der som minimum svarer til det nuværende forsvarsforlig, med henblik på en længerevarende kollektiv afskrækelse af Rusland.

**Figur 7:** Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er et for stort fokus på øst-dagsordenen i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2020).

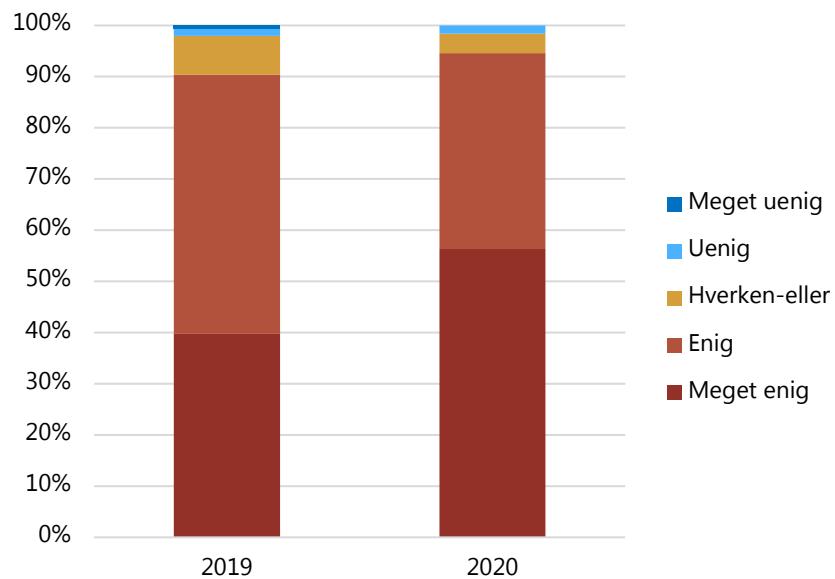


#### 1.4

#### Voksende konsensus om Kina som sikkerhedspolitisk udfordring

Kina er en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark og Europa. Det mente et stort flertal af respondenterne sidste år, og det mener de også i år – og endda i endnu højere grad. Det viser sig ved, at andelen af respondenter, som har været i tvivl om, eller er uenige i, at Kina udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Europa tilsammen nu kun udgør 14 procent af respondenterne (figur 23). Det viser sig også i respondenternes vurdering af, om en række kinesiske udenrigspolitiske aktiviteter udgør en strategisk udfordring for Danmark. På tværs af samtlige aktiviteter er der i år en større andel, som svarer ”meget enig” og færre, som svarer ”ved ikke” og ”hverken-eller”. Som eksempel viser figur 8, at andelen af respondenter, som er ”meget enige” i, at kinesisk industriionage udgør en strategisk udfordring for Danmark, nu udgør over halvdelen af respondenterne. Samme udvikling ses i respondenternes vurdering af, om Kinas langsigtede teknologiske udvikling er en udfordring for Danmark, hvor andelen af ”meget enige” er vokset fra 37 til 52 procent (figur 25). Et tredje eksempel er, at andelen af respondenter, der hverken er enige eller uenige i, at kinesiske investeringer i Grønland er en strategisk udfordring for Danmark, er halveret i forhold til sidste år fra 14 til syv procent (figur 28).

Figur 8: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesisk industriespionage er en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2020).



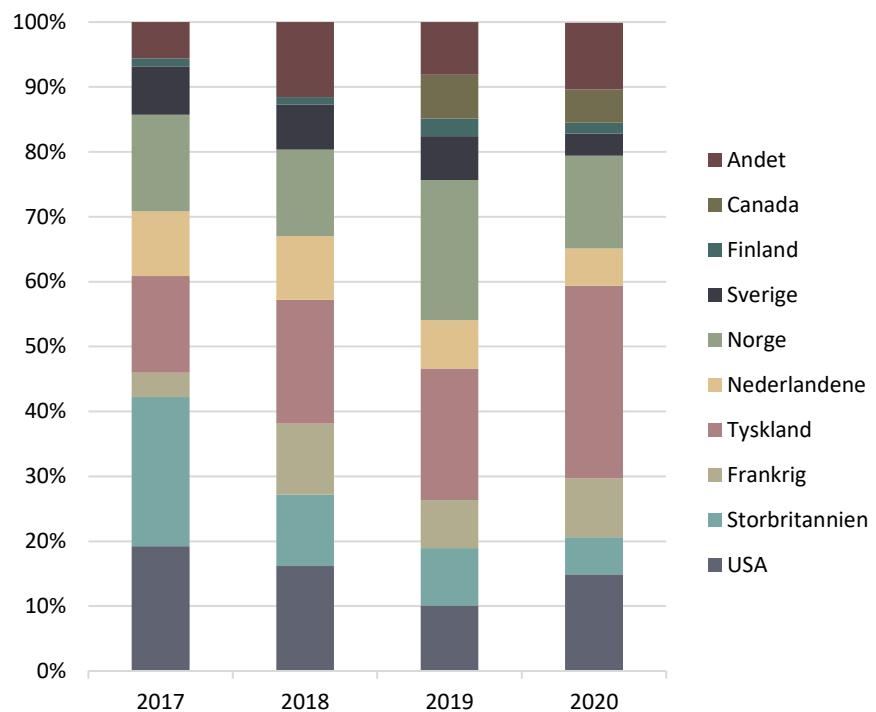
I takt med, at Kinas adfærd i sit nærområde og det Sydkinesiske Hav er blevet mere selvhævdende og genstand for sikkerhedspolitiske diskussioner i Danmark, er respondenterne i år også blevet spurgt om, hvorvidt Kinas ageren i sit nærområde udgør en strategisk udfordring for Danmark. 67 procent af respondenterne vurderer, at Kinas ageren i sit nærområde udgør en strategisk udfordring for Danmark, og kun 12 procent mener, at det ikke er tilfældet (figur 30). Respondenterne vurderer altså, at Kinas udenrigspolitiske aktiviteter i regioner fjernt fra Europa og Danmark også kan udgøre udfordringer for Danmark. I det samlede hele lader respondenterne til at blive mere sikre på, at Kina udgør en strategisk udfordring for Danmark, og at udfordringerne i særdeleshed udspringer af den kinesiske langsigtede teknologiske udvikling og industriespionage.

## 1.5

### Nye foregangslande og samarbejdspartnere i en usikker tid

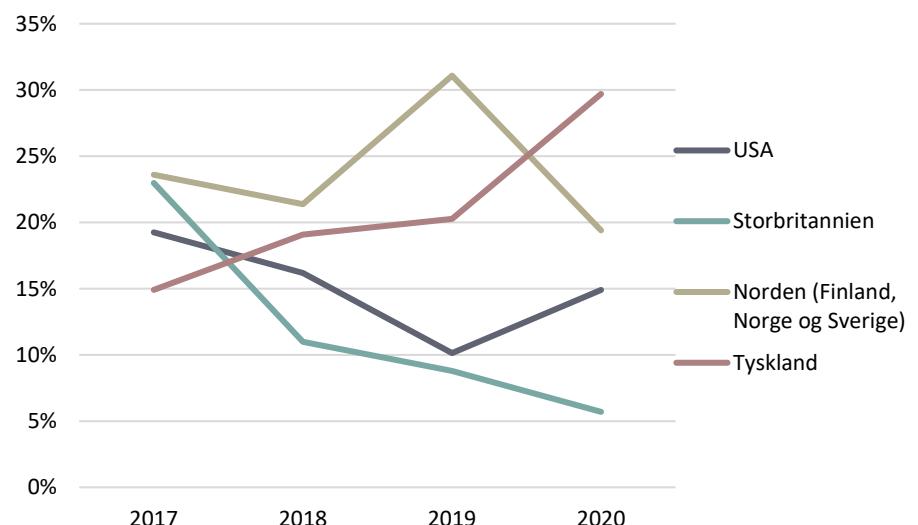
Ligesom den årlige trusselsvurdering er et fast indslag i det sikkerhedspolitiske barometer, er respondenterne også i mange år blevet bedt om at vurdere, hvilket land, de mener, *bør* være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Gennem de seneste år har der været en markant faldende opbakning til de to angelsaksiske allierede, Storbritannien og USA. I stedet har respondenterne i stigende grad foretrukket de kontinentaleuropæiske og nordiske lande – særligt Norge – som foregangsland. Sidste år var der en betydelig opbakning til den nordiske akse, da 22 procent foretrak Norge som foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område, og sammenlagt med Sverige og Finland opnåede de nordiske lande en tilslutning på lidt over 30 procent af respondenterne. Som figur 9 viser, genetablerer Tyskland i år sin position, som det mest foretrukne foregangsland med en tilslutning på 30 procent af respondenterne, der altså mener, at Danmark har meget af lære af den tyske udenrigs- og sikkerhedspolitik. Opbakningen til Tyskland i år overgår dermed den tilslutning Storbritannien fik i 2017 (23 procent), hvor den angelsaksiske opbakning var størst. I 2020 markerer Tyskland sig som den absolut største favorit blandt respondenterne med USA på andenpladsen (15 procent) og Norge på tredjepladsen (14 procent).

Figur 9: Hvilket land responderne mener bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Procent (2017-2020).



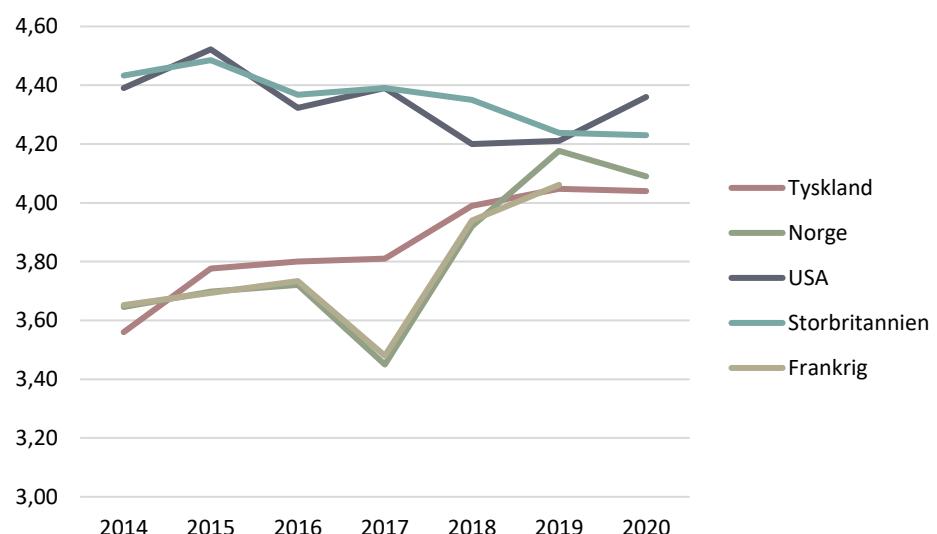
Den kontinentaleuropæiske fremgang sker fortsat på bekostning af en faldende angelsaksisk opbakning til Storbritannien, der fortsætter sit fald og i år deler en femteplads sammen med Nederlandene (hvis man ser bort fra residualkategori "Andet"). Også Norge oplever en markant tilbagegang og har fundet tilbage i sit vante leje med en tilslutning på 14 procent. Den nedadgående tendens lader imidlertid til at være brudt for USA, der for første gang oplever fremgang, om end den er relativt beskedent fra 10 til 15 procent. Figur 10 sammenligner udviklingen i tilslutningen til Tyskland, Norden, USA og Storbritannien som Danmarks foregangsland. Det bliver spændende at følge i de kommende år, om Tyskland vil fortsætte sin himmelflugt, om USA med Biden ved roret vil vinde tabt terræn tilbage og om et Storbritannien udtrådt af EU vil fortsætte sin deroute.

Figur 10: Hvilket land (eller gruppe af lande) responderne mener bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Procent (2017-2020).



Når det kommer til, hvem respondenterne foretrækker, Danmark opererer militært sammen med, er tendensen ikke den samme. Som figur 11 viser, er USA og Storbritannien fortsat respondenternes foretrukne koalitionsparnere med en gennemsnitlig opbakning på henholdsvis 4,3 og 4,2 på en skala fra 1 til 5. Den angelsaksiske opbakning oplever kun et mindre fald i løbet af den angivne periode. Tendensen ser i stedet ud til at være, at respondenternes opbakning til Frankrig, Norge og Tyskland som Danmarks foretrukne koalitionsparnere konvergerer kraftigt mod de angelsaksiske allieredes popularitet snarere end at overtage og erstatte den. Når det kommer til spørgsmålet om interoperabilitet og samarbejde i den skarpe ende af forsvarspolitikken, lader det forsvarspolitiske samarbejde altså til at være mere diffust og flerstrenget end tidligere år. Selvom USA og Storbritanniens popularitet er faldet en smule, bliver de endnu set som stabile – og de vigtigste – danske koalitionsparnere.

**Figur 11:** I hvilken grad respondenterne mener, at det danske forsvar har fordel af at operere militært sammen med Tyskland, Norge, USA, Storbritannien og Frankrig. Gennemsnit (2014-2020).

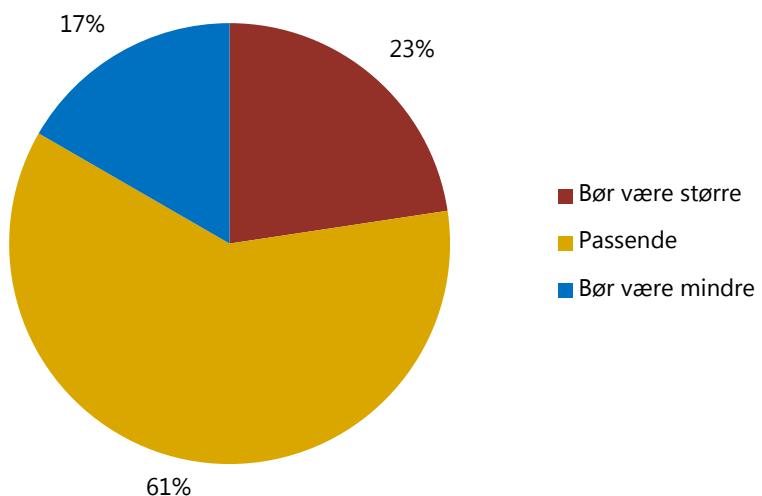


## 1.6

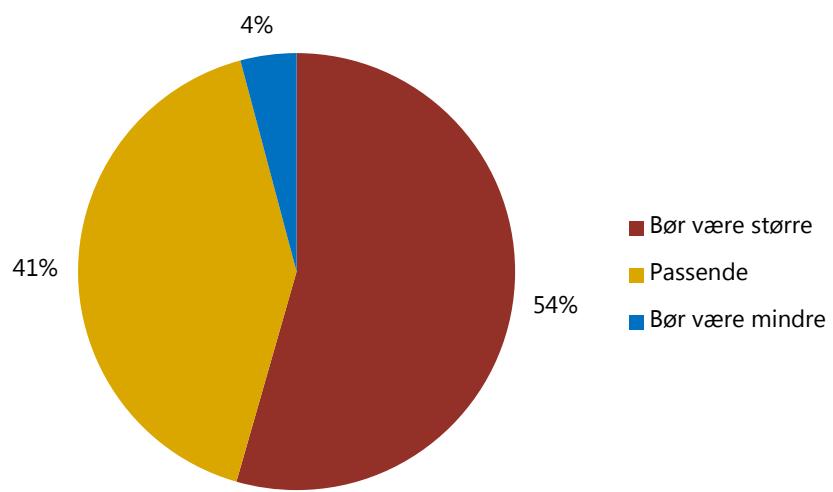
### Forsvarets indsats er passende; men der er mere i vente

Danmarks forsvar bidrager militært til såvel NATO's kollektive forsvar som til militære operationer i det globale syd. En stor del af respondenterne mener, at disse bidrag har et passende niveau. Det fremgår af figur 12 og 13, som viser, at hhv. 61 procent af respondenterne finder Danmarks bidrag til militære operationer i det globale syd passende, mens 41 procent synes, Danmarks bidrag til NATO's kollektive forsvar er passende. Et snævert flertal på 54 procent vurderer dog, at Danmarks bidrag til NATO's kollektive forsvar i øst bør være større, mens andelen, der mener det samme angående Danmarks bidrag til militære operationer i det globale syd, kun er på 23 procent.

Figur 12: Respondenternes vurdering af Danmarks bidrag til militære operationer i det globale syd. Procent (2020).



Figur 13: Respondenternes vurdering af Danmarks bidrag til NATO's kollektive forsvar. Procent (2020).



Differencen mellem respondenternes vurdering af behovet for større bidrag i øst og syd er bemærkelsesværdig sammenholdt med respondenternes forventning om den fremtidige efterspørgsel på det danske forsvar. 78 procent af respondenterne vurderer, at udfordringerne fra syd samlet set vil være større om fem år (figur 31). Ydermere forudsiger 63 procent af respondenterne, at Danmark i fremtiden vil være mere engageret i krisestyrings- og stabiliseringsoperationer i det globale syd (figur 66). 74 procent af respondenterne forventer også, at Danmark om fem år vil være mere engageret i det kollektive forsvar af NATO's territorium (figur 65). Der eksisterer altså et spænd – særligt med hensyn til syddagsordenen – mellem respondenternes vurdering af tilstrækkeligheden ved nuværende militære bidrag og deres forventning om et snarligt voksede internationalt engagement. Selvom Forsvaret ifølge respondenterne bidrager i et passende omfang, særligt syd for Europas grænser, forventer respondenterne altså, at der er mere i vente, og at forsvarets udbud af internationale militære bidrag vil vokse både syd og øst for Europas grænser.

Det var de seks temaer, vi har valgt at fremhæve fra dette års undersøgelse. Barometerets spørgeramme spænder dog langt bredere, og undersøgelsens samlede resultater kan udforskes i kapitel 3, hvor samtlige spørgsmål og resultater bliver præsenteret. Inden da vil vi kort redegøre for datagrundlaget, og hvordan det sikkerhedspolitiske barometer er blevet gennemført.

# 2

## Metode

Det sikkerhedspolitiske barometer 2020 er udarbejdet på grundlag af en spørgeskemaundersøgelse foretaget af Center for Militære Studier ved Institut for Statskundskab på Københavns Universitet i perioden fra d. 23. september til og med d. 7. oktober 2020. Spørgeskemaundersøgelsen er foretaget blandt personer med særlig viden, indsigt og erfaring inden for dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Undersøgelsen formidler altså, hvad de, som må formodes at have den største viden om dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik, mener om nuværende trends, forandringer og udviklinger.

Barometeret omfatter i år 446 respondenter og inkluderer højststående ansatte i centraladministrationen og i Forsvaret, politikere, forskere, meningsdannere og erhvervslivet. I udvælgelsen af respondenter er der taget hensyn til at sikre en bred repræsentation af interesser, og det er blevet tilstræbt at skabe en ligelig fordeling af personer inden for og uden for det politiske system. Det sikkerhedspolitiske barometers datagrundlag trækker dermed på et bredt udsnit af danske eksperter.

Svarprocenten for undersøgelsen var 41 procent svarende til 183 respondenter, hvilket er et acceptabelt datagrundlag for undersøgelser af denne karakter. Tabel 1 viser fordelingen af respondenter, der kategoriseres som respondenter fra statsmagten og respondenter uden for statsmagten. Tabellen viser en overrepræsentation af respondenter uden for statsmagten både blandt de adspurgte og i de indkomne besvarelser, hvilket man skal være opmærksom på i tolkningen af resultaterne.

Tabel 1: Andelen af respondenter fra statsmagten og uden for statsmagten blandt hhv. adspurgte og indkomne svar. Procent (antal i parentes).

	Statsmagt	Ikke-statsmagt	Total
Adspurgte	42,4 % (189)	57,6 % (257)	100 % (446)
Svar	41,0 % (75)	59,0 % (108)	100 % (183)

Tabel 2 viser fordelingen af forskellige erhvervsgrupper blandt hhv. de adspurgte og de, som har besvaret undersøgelsen. Tabellen viser, at forskere udgør den største gruppe i både adspurgte og svar. Som tidligere år er Forsvaret og erhvervs- og brancheorganisationer overrepræsenteret i besvarelserne sammenlignet med grupperne af adspurgte, mens NGO'er og andet samt journalister stort set er lige repræsenteret i grupperne af adspurgte og i grupperne af besvarelser. Som tidligere år er der en underrepræsentation af politikere og embedsmandssvar.

Tabel 2: Andelen af forskellige erhvervsgrupper blandt hhv. adspurgte og indkomne svar. Procent (antal i parentes).

	Adspurte	Svar
Politikere	18,6 % (83)	15,3 % (28)
Embedsmænd	15,7 % (70)	13,1 % (24)
Forsvaret	8,1 % (36)	12,6 % (23)
Forskere	29,4 % (131)	29,0 % (53)
Journalister	8,3 % (37)	8,2 % (15)
Erhvervs- og brancheorganisationer	9,4 % (42)	12,6 % (23)
NGO'er og andet	10,5 % (47)	9,3 % (17)
Total	100 % (446)	100 % (183)

Det sikkerhedspolitiske barometers spørgsmål er opdelt i to temaer:

- 1) Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske udfordringer og prioriteter
- 2) Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik

Der kan desuden skelnes mellem spørgsmål af mere generel karakter og spørgsmål, der knytter sig til specifikke og aktuelle problematikker. Mange af spørgsmålene har været formuleret som påstande, hvor respondenterne kunne erklære deres grad af enighed eller uenighed ved at svare "meget enig" / "i meget høj grad", "enig" / "i høj grad", "hverken-eller", "uenig" / "i lav grad", "meget uenig" / "i meget lav grad". For overskueligheds skyld præsenteres undersøgelsens resultater oftest ved at slå hhv. de to positive og de to negative kategorier sammen. Det vil sige, at kategorierne 'meget enig' og 'enig' er slået sammen til kategorien 'enig', mens kategorierne 'uenig' og 'meget uenig' er slået sammen til 'uenig'. 'Ved ikke'-svar er konsekvent udeladt af resultaterne, mens neutralkategorien 'hverken-eller' altid er medtaget. Udeladelsen af 'ved ikke'-svar betyder altså, at datagrundlaget for udregningen af den deskriptive statistik i de enkelte figurer ofte vil variere fra de i alt 183 modtagne besvarelser. Det eksakte antal gyldige besvarelser (fraregnet ved-ikke) på hvert spørgsmål er tilgængeligt via download af undersøgelsens datasæt på CMS' hjemmeside.

Som nævnt i indledningen har spørgeskemaet gennemgået omfattende indholdsmæssige forandringer sidste år. Det betyder at en række nye spørgsmål ikke er formuleret som påstande, men som spørgsmål, hvor respondenterne selv skal vurdere en historisk udvikling – eksempelvis "Er verden mere eller mindre sikker i dag end for fem år siden?" – eller en fremtidig udvikling: "Vil Vestens forhold til Rusland være værre eller bedre om fem år?". I disse spørgsmål har respondenterne haft mulighed for at tilkendegive deres personlige vurdering gennem tre mere generelle svarkategorier "mere sikker" / "bedre", "hverken-eller" eller "mindre sikker" / "værre".

I det følgende kapitel præsenteres resultaterne af Center for Militære Studiers sikkerhedspolitiske barometer 2020 opdelt i de to overordnede temaer. I fremstillingen har vi udarbejdet figurer med resultaterne fra undersøgelsen, og hvor det har været muligt, har vi sat resultaterne i tidsserier, så man kan se udviklingen i besvarelserne over de sidste år. Desuden er der i dette års undersøgelse tilføjet en række nye spørgsmål for at få eksperternes vurdering

af aktuelle begivenheder, eksempelvis betydningen af den verdensomspændende coronapandemi. Det har ligeledes betydet, at nogle spørgsmål fra sidste år er udgået, fordi de knyttede sig til begivenheder, vi har vurderet som mindre aktuelle i det forløbne år.

Data er tilgængelig på Center for Militære Studiers hjemmeside, og det står således enhver interesseret frit for at foretage sine egne analyser på baggrund heraf.

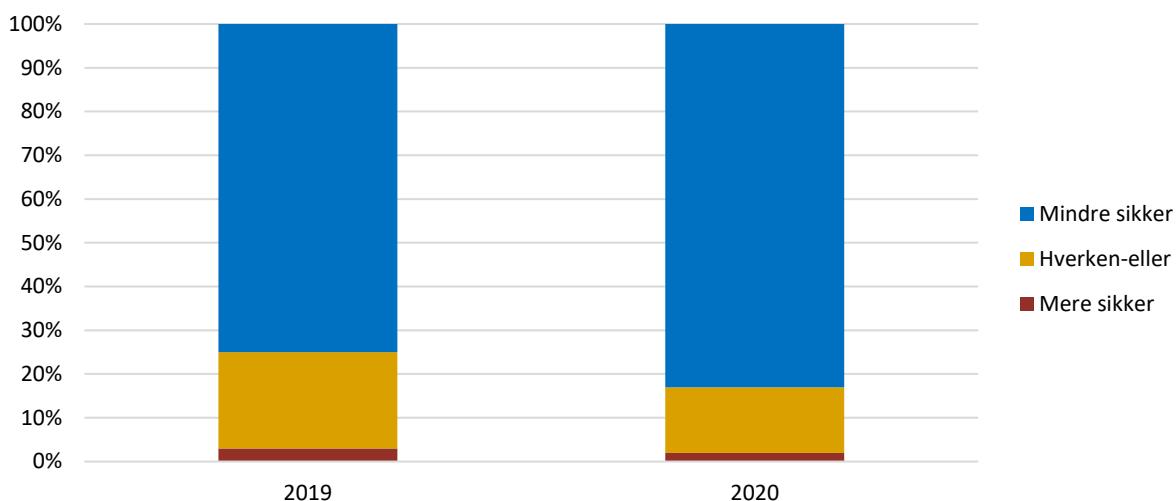
# 3 Resultater

I dette kapitel præsenteres først spørgsmål vedrørende Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske udfordringer samt prioriteter og dernæst spørgsmål vedrørende Danmarks forsvarspolitik.

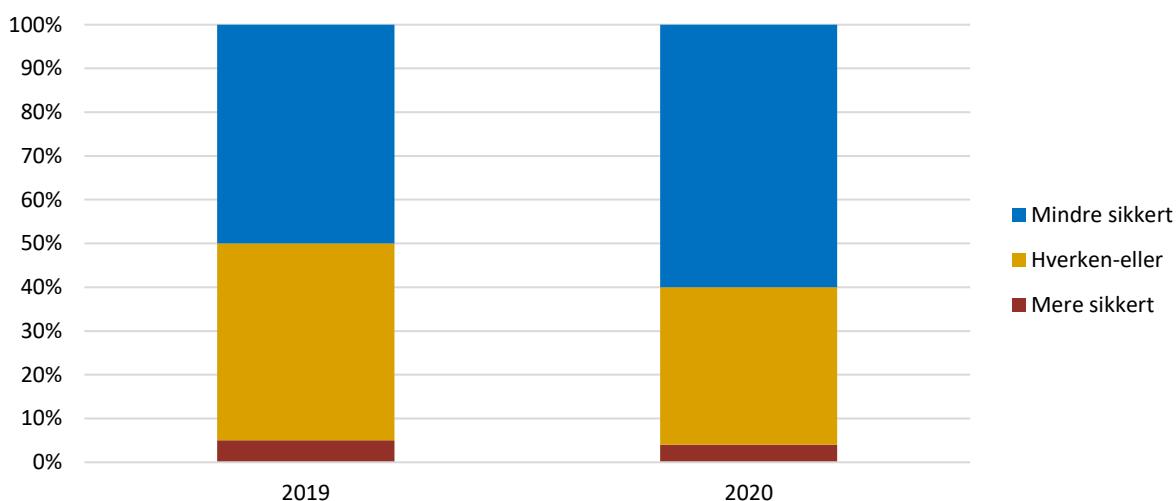
## 3.1

### Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske udfordringer og prioriteter

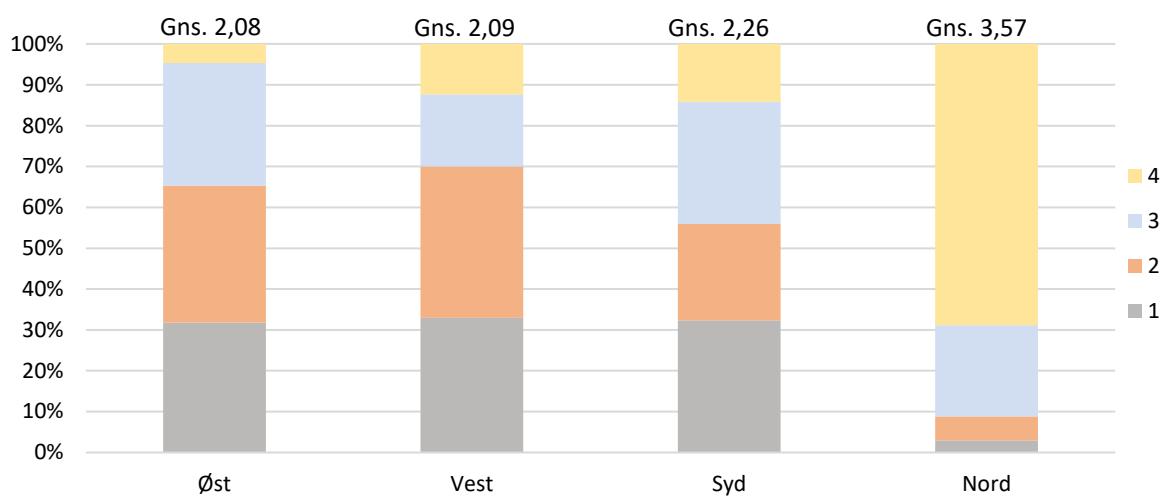
**Figur 14: Hvorvidt respondenterne mener, at verden er mere eller mindre sikker i dag end for fem år siden. Procent (2019-2020).**



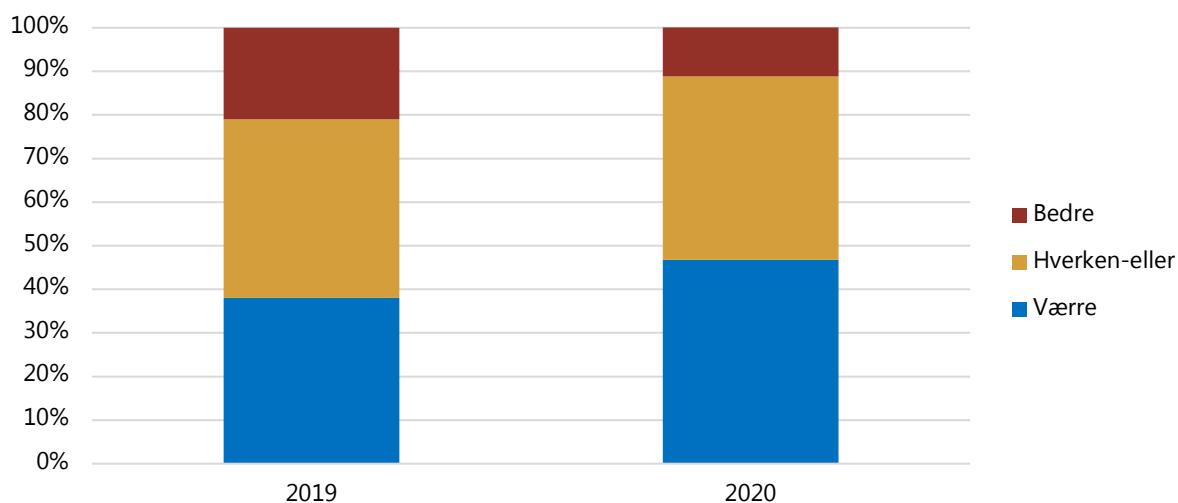
**Figur 15: Hvorvidt respondenterne mener, at Danmark er mere eller mindre sikkert i dag end for fem år siden. Procent.**



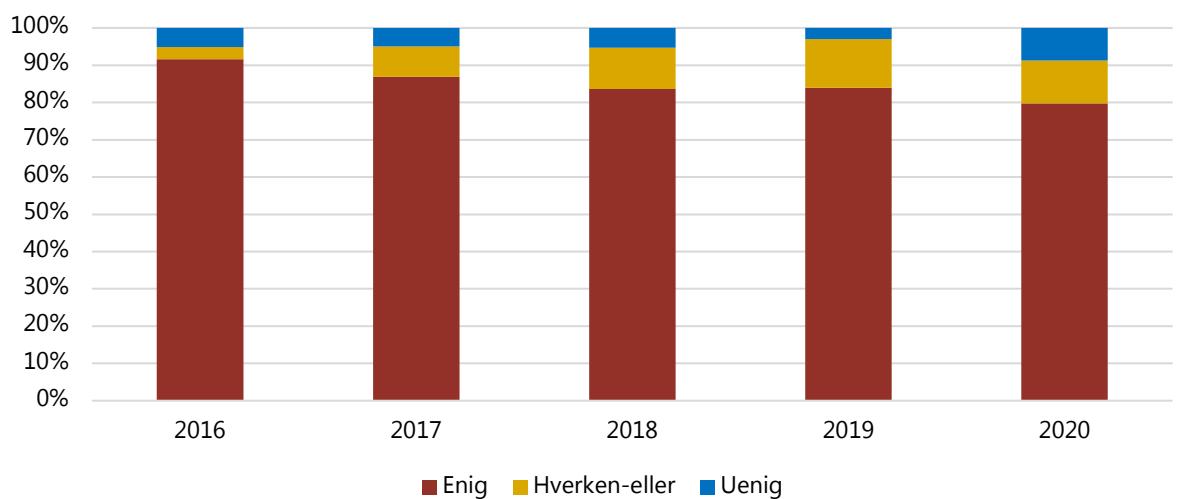
**Figur 16: Respondenternes vurdering af, hvilke geografisk definerede udfordringer, coronapandemien vil forstærke mest. Procent og gennemsnit (2020). 1= mest forværet, 4= mindst forværet.**



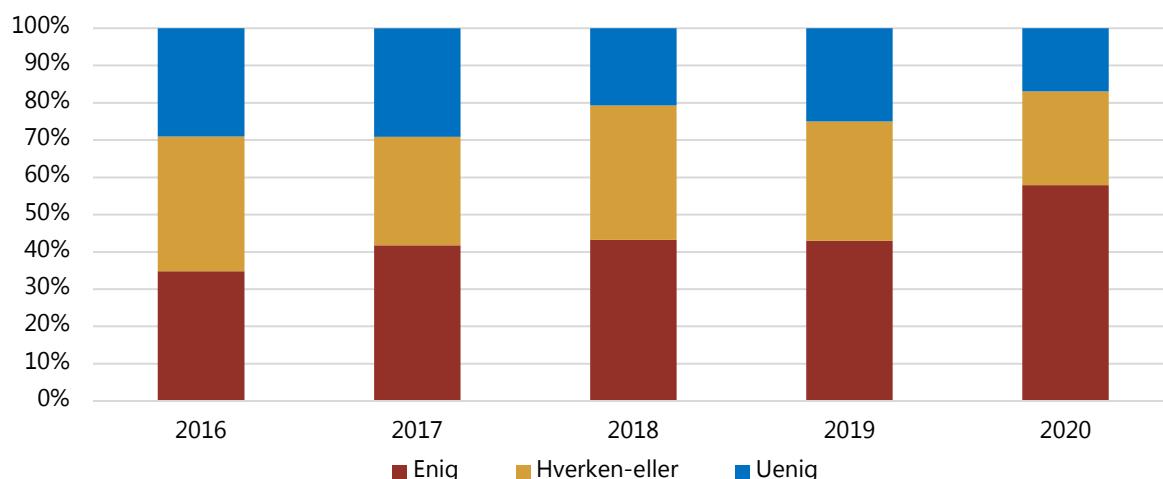
**Figur 17: Hvorvidt respondenterne mener, at Vestens forhold til Rusland vil være værre eller bedre om fem år. Procent (2019-2020).**



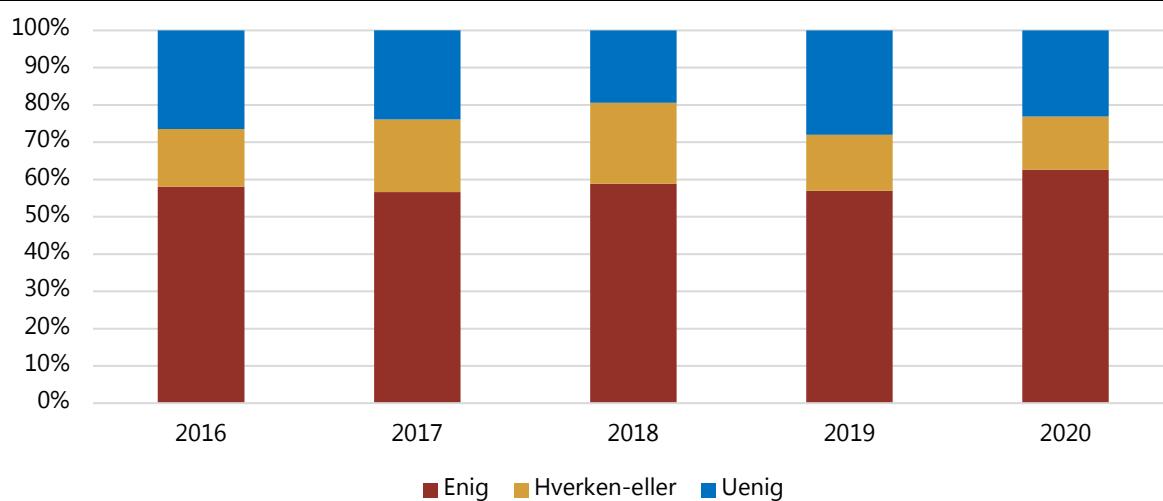
**Figur 18: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør øge dialogen med Rusland. Procent (2016-2020).**



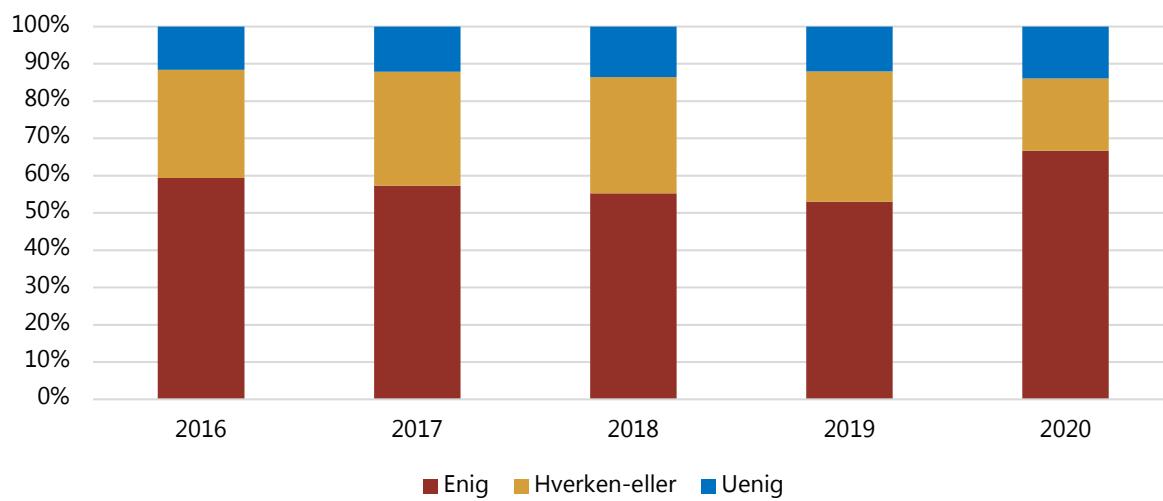
**Figur 19: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør styrke sit sanktionsregime. Procent (2016-2020).**



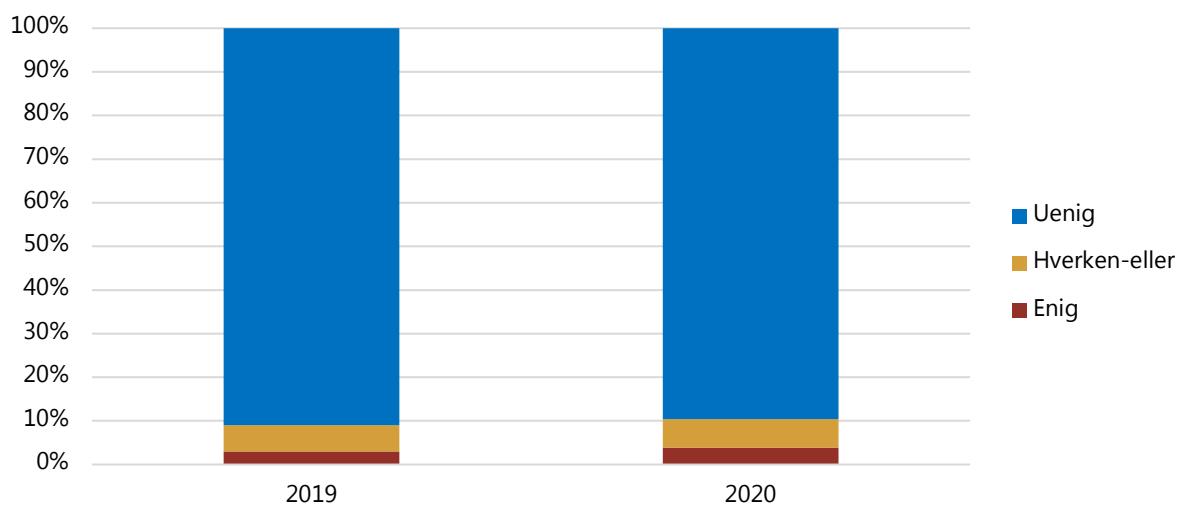
**Figur 20: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør styrke sin militære afskrækkelse. Procent (2016-2020).**



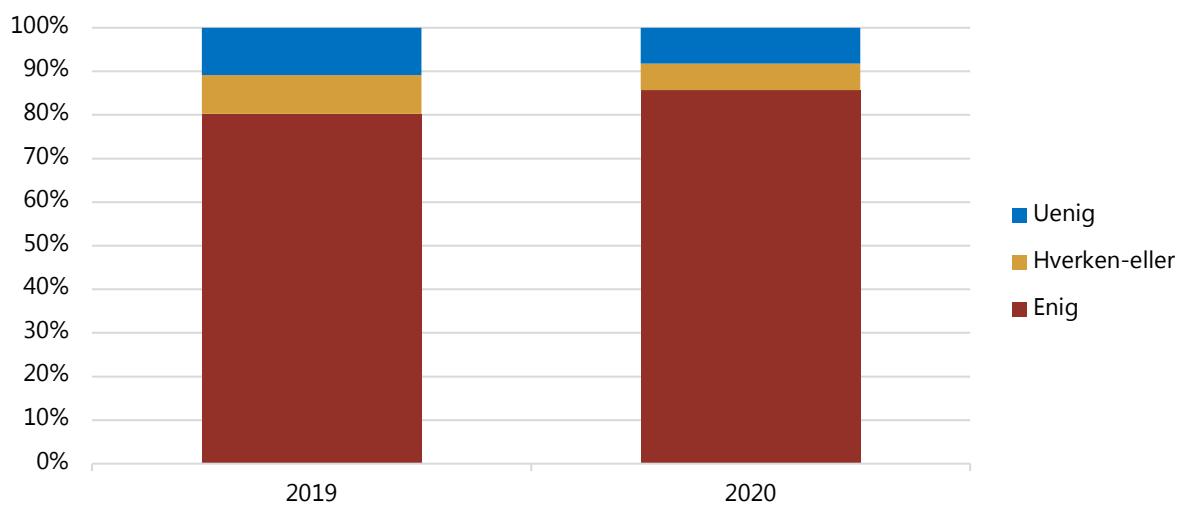
**Figur 21: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør give yderligere støtte til Ukraine. Procent (2016-2020).**



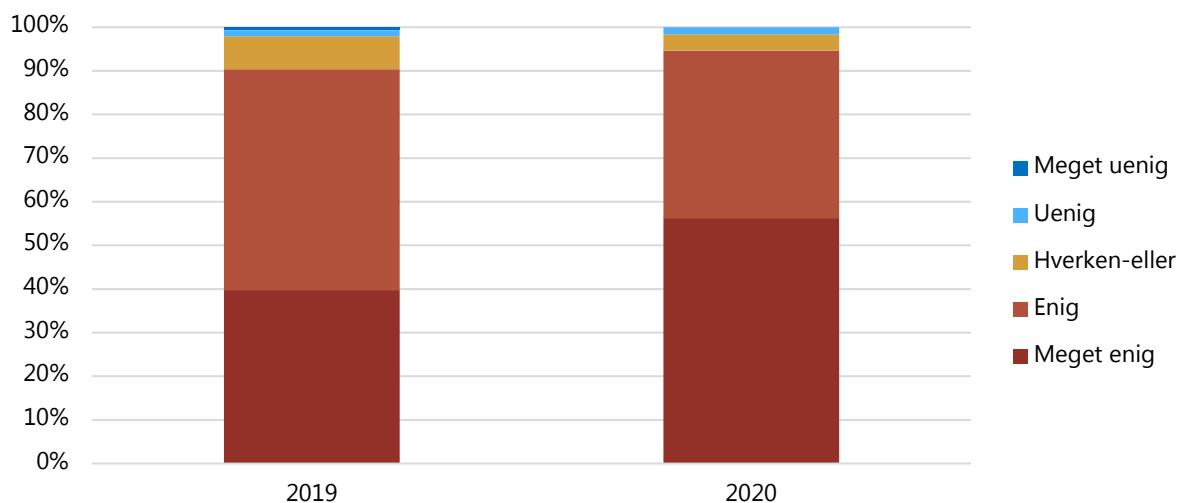
**Figur 22: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør acceptere russiske militære indgreb i Ruslands nærområde. Procent (2019-2020).**



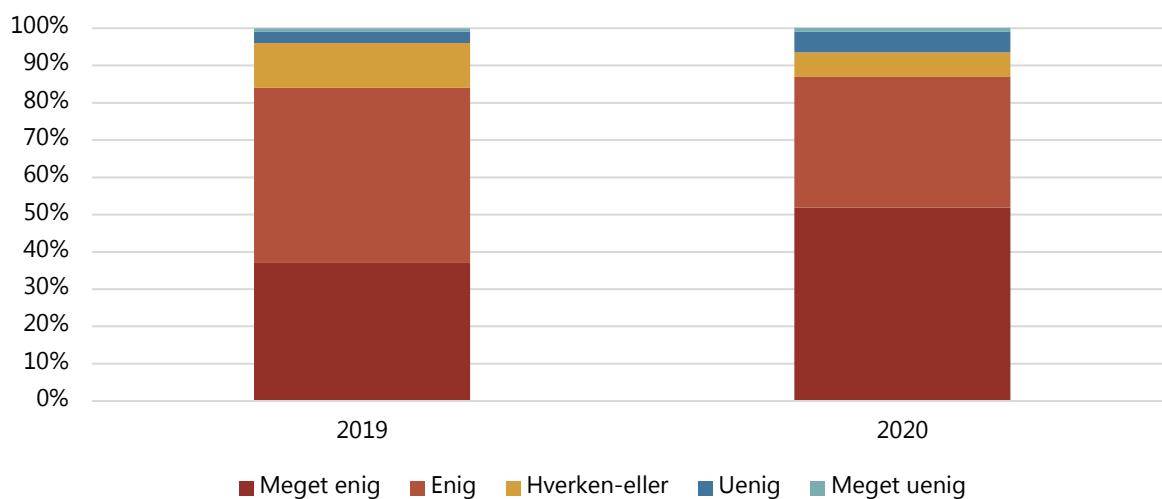
**Figur 23: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kina er blevet en sikkerhedspolitisk udfordring for Europa. Procent (2019-2020).**



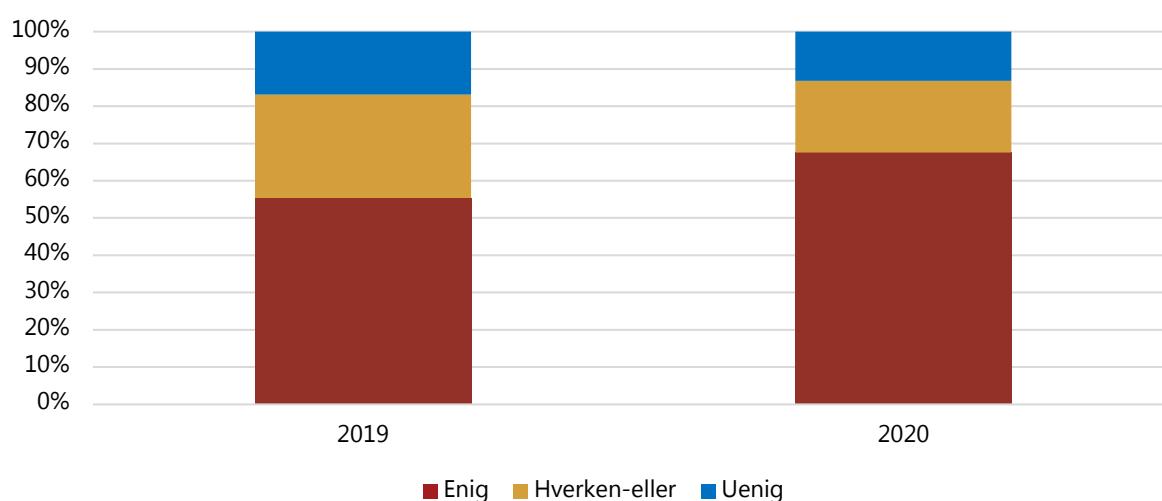
**Figur 24: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesisk industriispionage udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2020).**



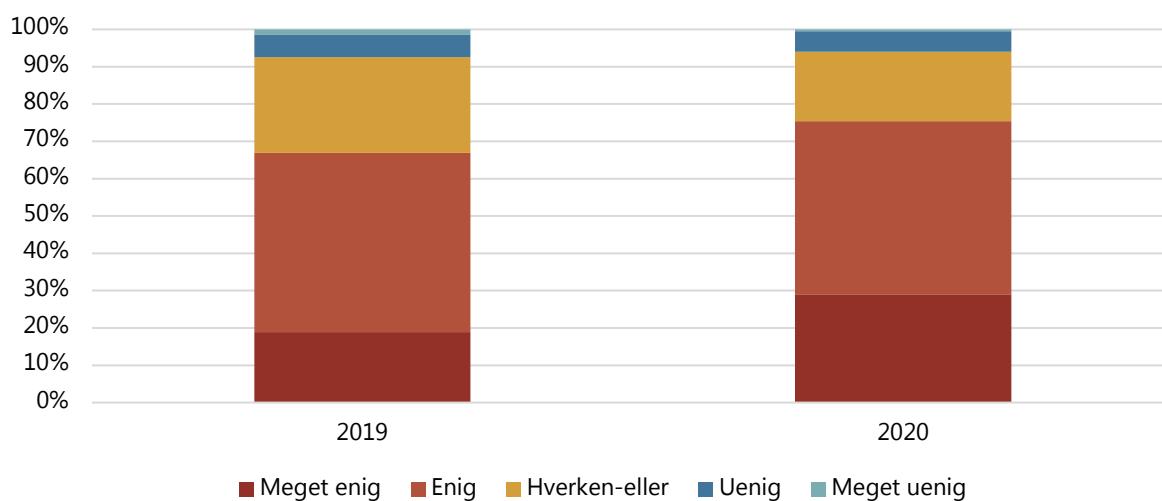
**Figur 25: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kinas langsigtede teknologiske udvikling udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2020).**



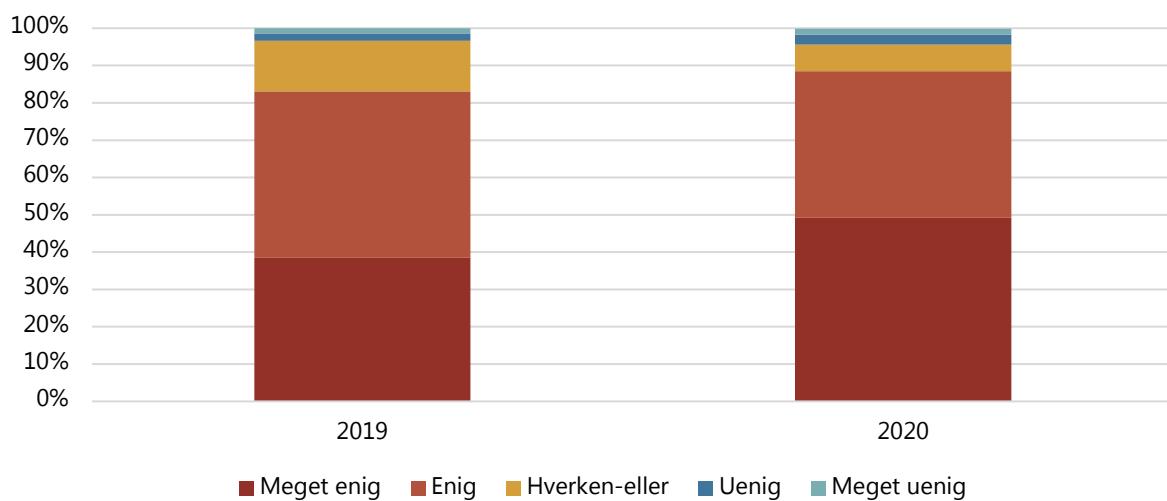
**Figur 26: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at moderniseringen af Kinas militær udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2020).**



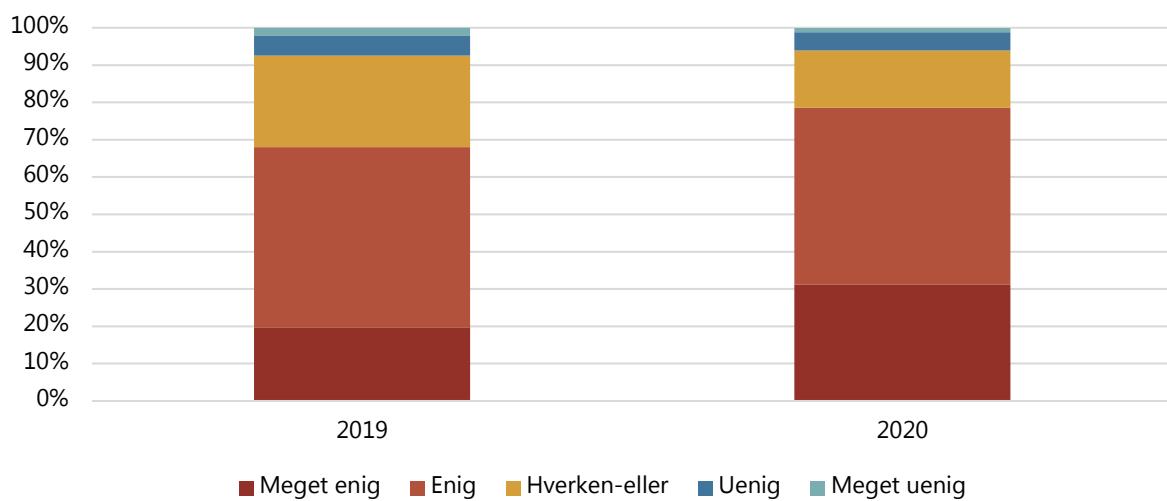
**Figur 27: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesiske investeringer i Danmark udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2020).**



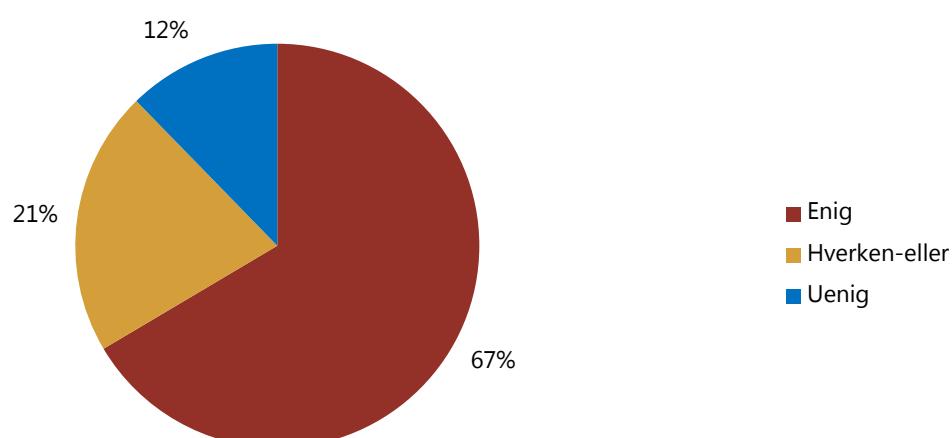
**Figur 28: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesiske investeringer i Grønland udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2020).**



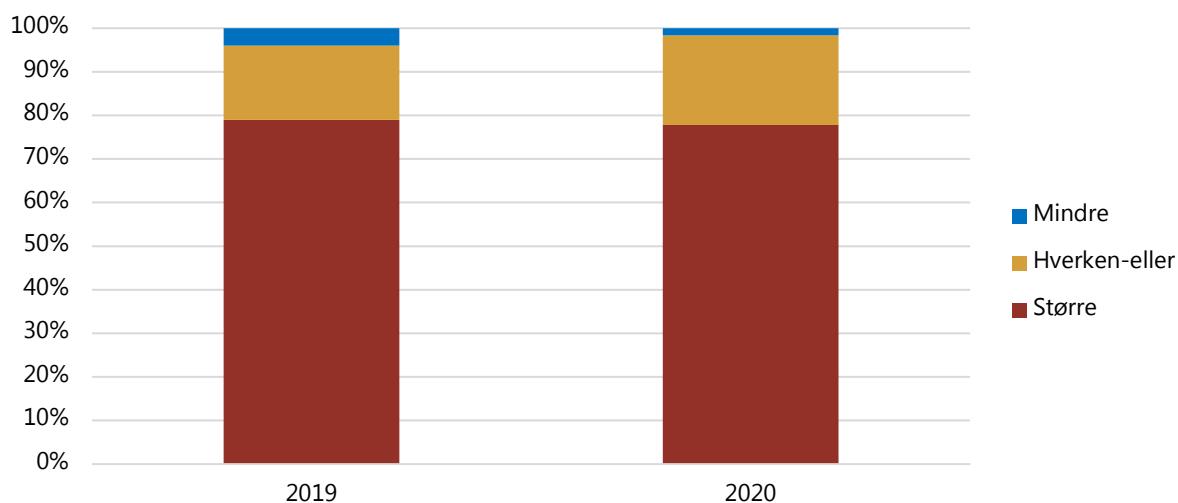
**Figur 29: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesiske investeringer i Europa udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2020).**



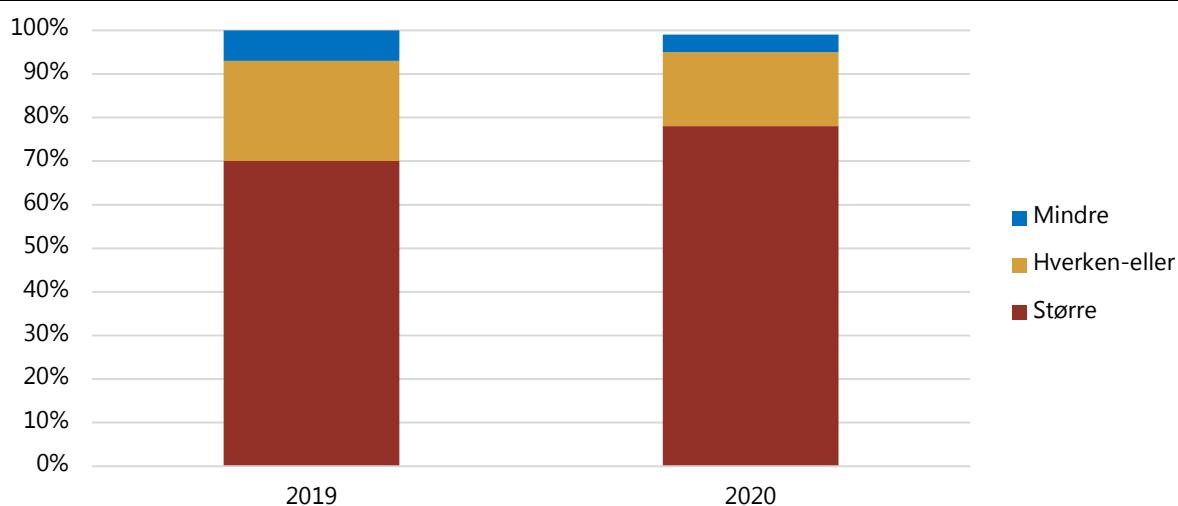
**Figur 30: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kinas ageren i sit nærområde udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2020).**



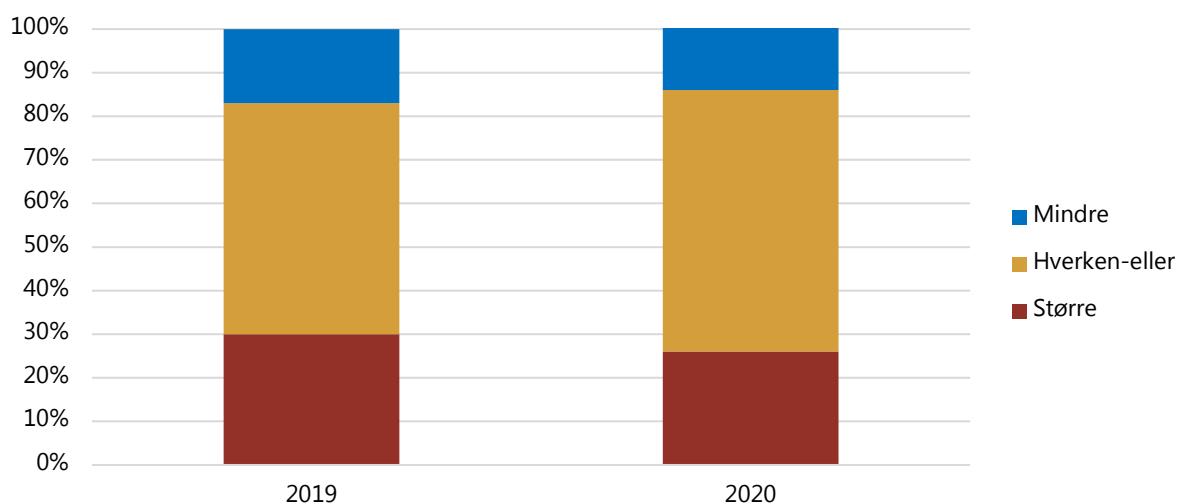
**Figur 31: Hvorvidt respondenterne vurderer, at udfordringerne fra syd samlet set vil være større eller mindre om fem år. Procent (2019-2020).**



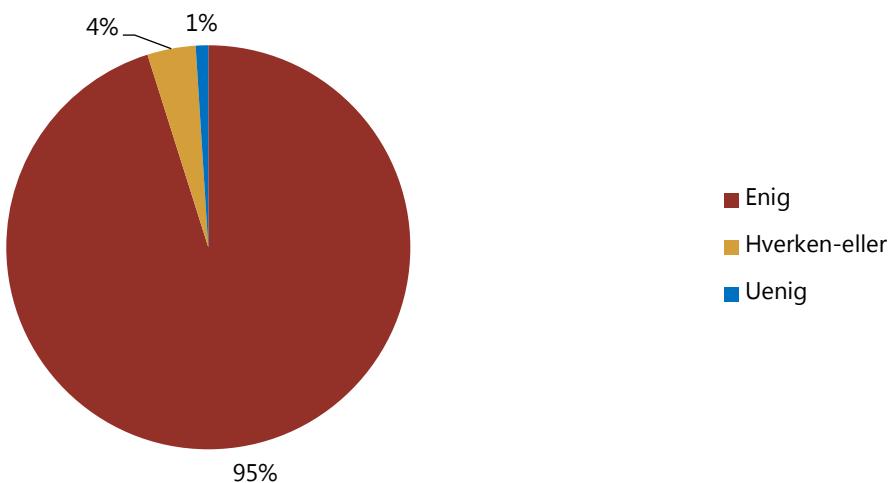
**Figur 32: Hvorvidt respondenterne vurderer, at udfordringerne fra irregulær migration til Europa vil være større eller mindre om fem år. Procent (2019-2020).**



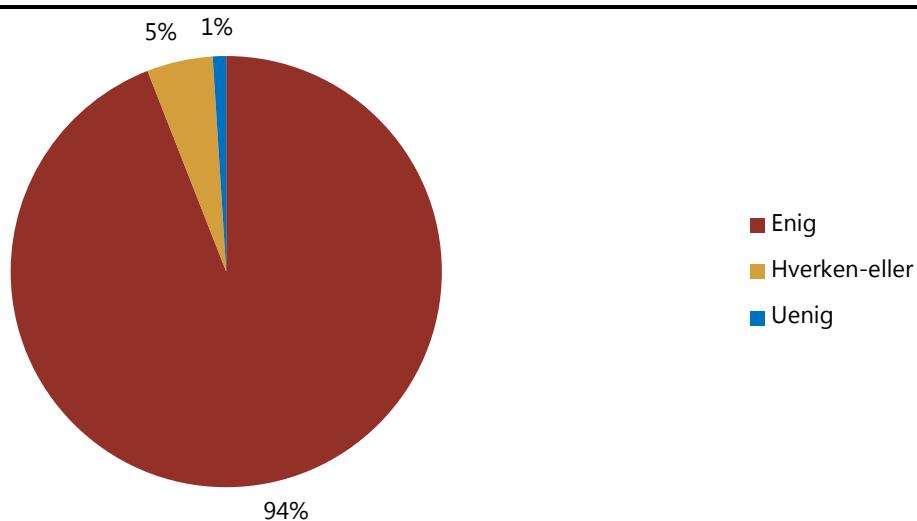
**Figur 33: Hvorvidt respondenterne vurderer, at udfordringerne fra terrorisme mod Europa vil være større eller mindre om fem år. Procent (2019-2020).**



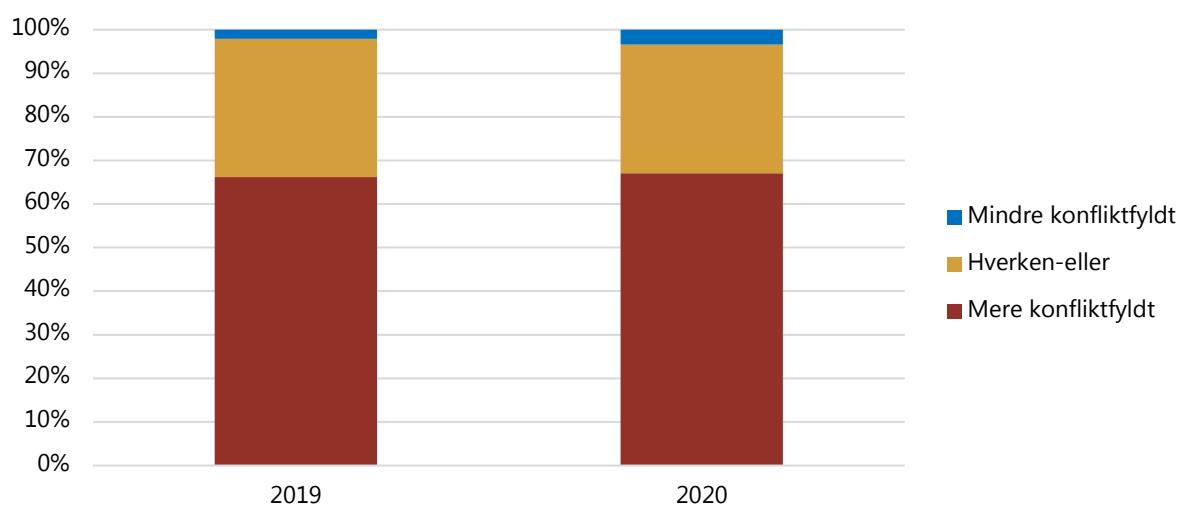
**Figur 34: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Danmark bør bidrage til at håndtere udfordringen fra irregulær migration til Europa i nærområderne (fx Nordafrika). Procent (2020).**



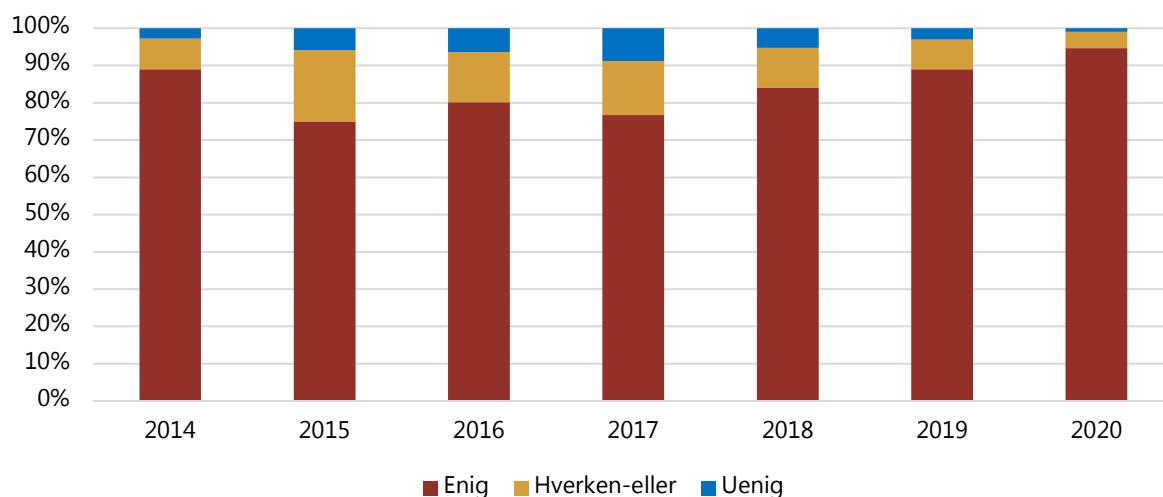
**Figur 35: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Danmark bør bidrage til at opretholde EU's ydre grænser. Procent (2020).**



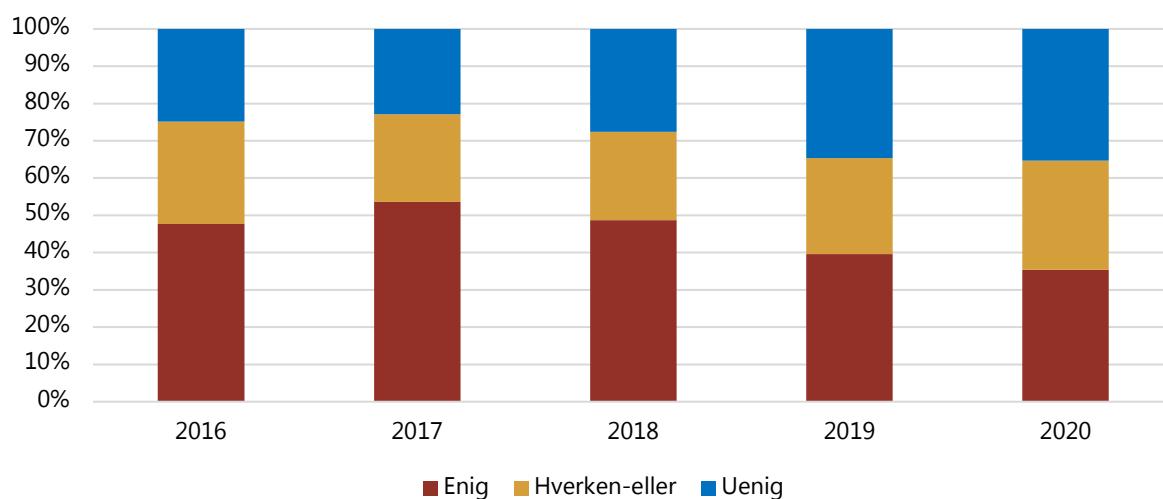
**Figur 36: Hvorvidt responderne vurderer, at situationen i Arktis vil være mere eller mindre konfliktfyldt om fem år. Procent (2019-2020).**



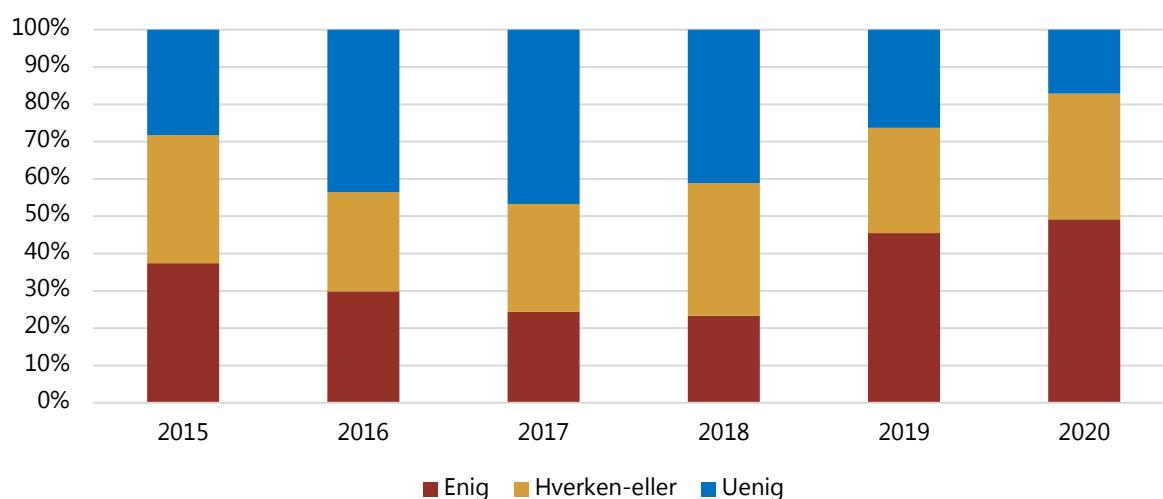
**Figur 37: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Grønland bør prioriteres højt i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2014-2020).**



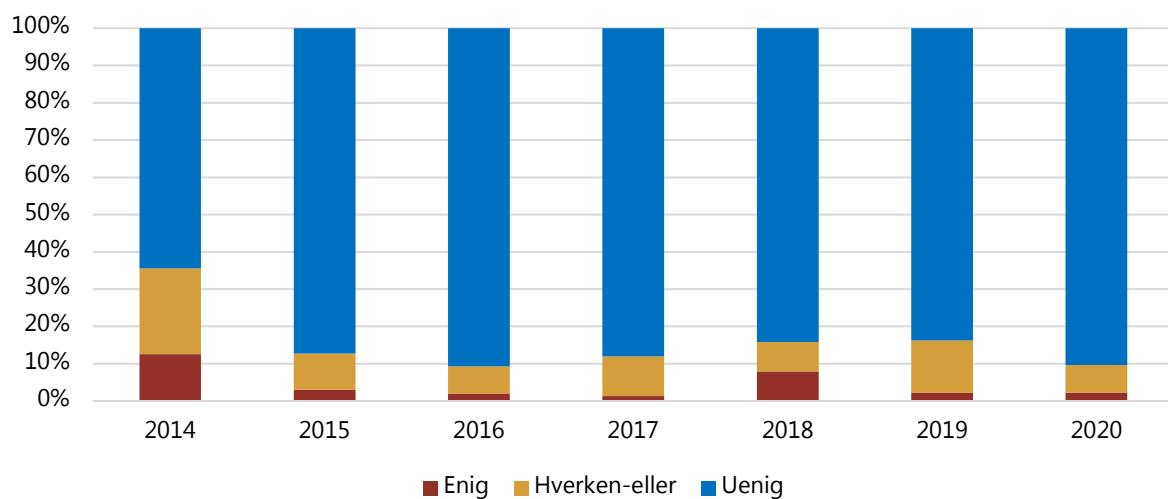
**Figur 38: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Rusland vil overholde bestemmelserne i United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) vedr. havbunden i Arktis. Procent (2016-2020).**



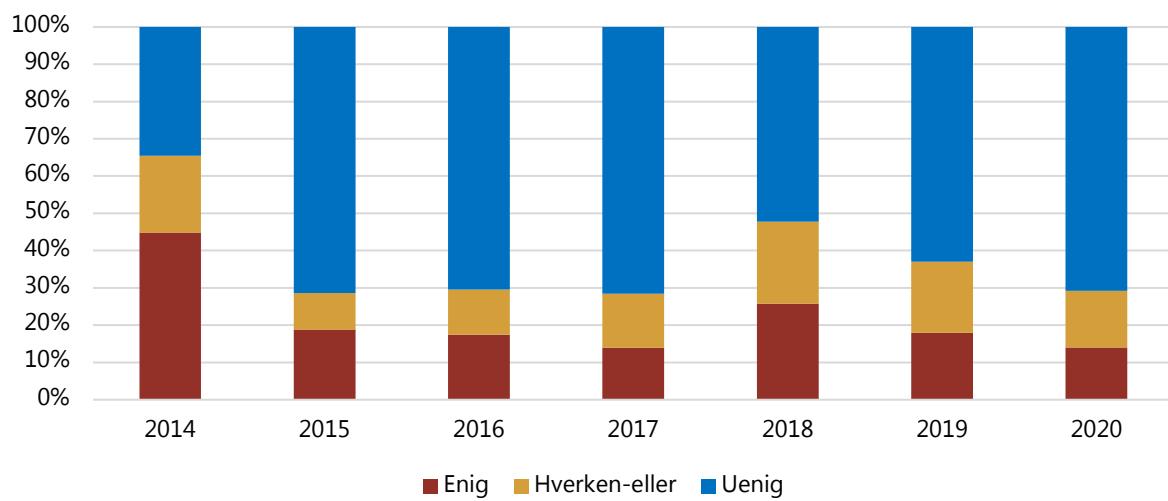
**Figur 39: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vestens krise med Rusland vil skabe konflikt i Arktis. Procent (2015-2020).**



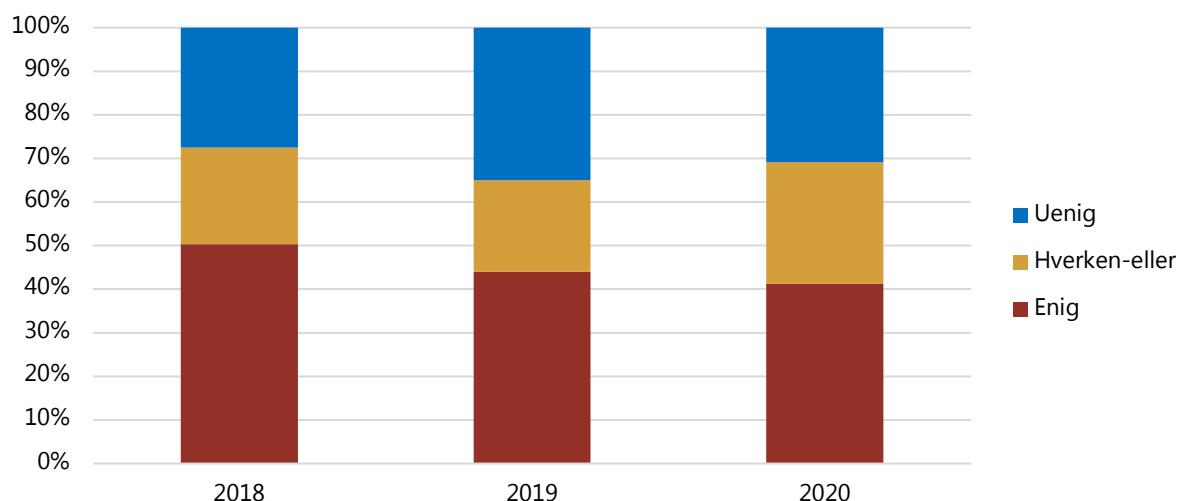
**Figur 40: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 10 år. Procent (2014-2020).**



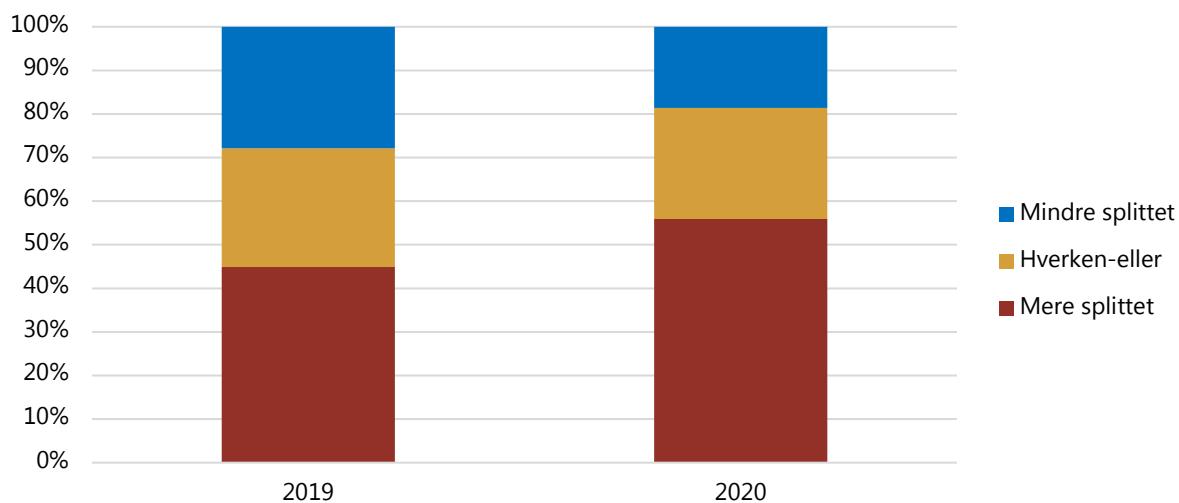
**Figur 41: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 20 år. Procent (2014-2020).**



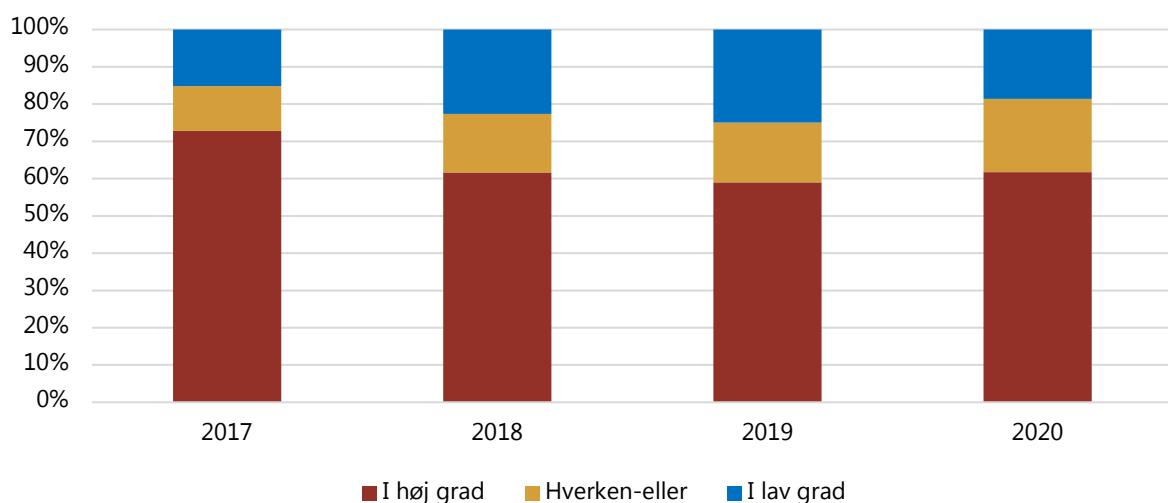
**Figur 42: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 50 år. Procent (2018-2020).**



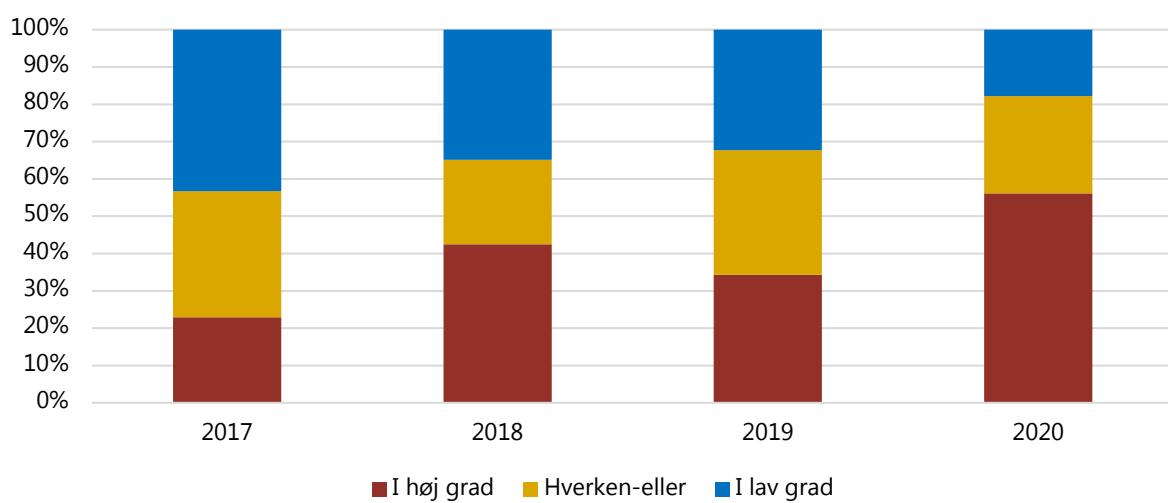
**Figur 43: Hvorvidt respondenterne vurderer, at Vesten til værene mere eller mindre splittet om fem år. Procent (2019-2020).**



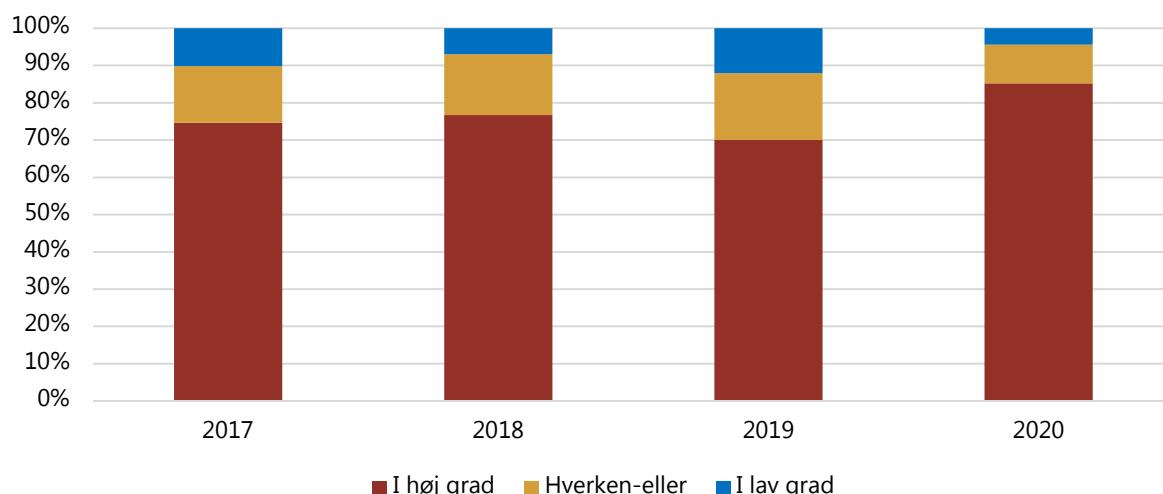
**Figur 44: I hvilken grad respondenterne mener, at resultatet af Storbritanniens afstemning om EU-medlemskab vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2020).**



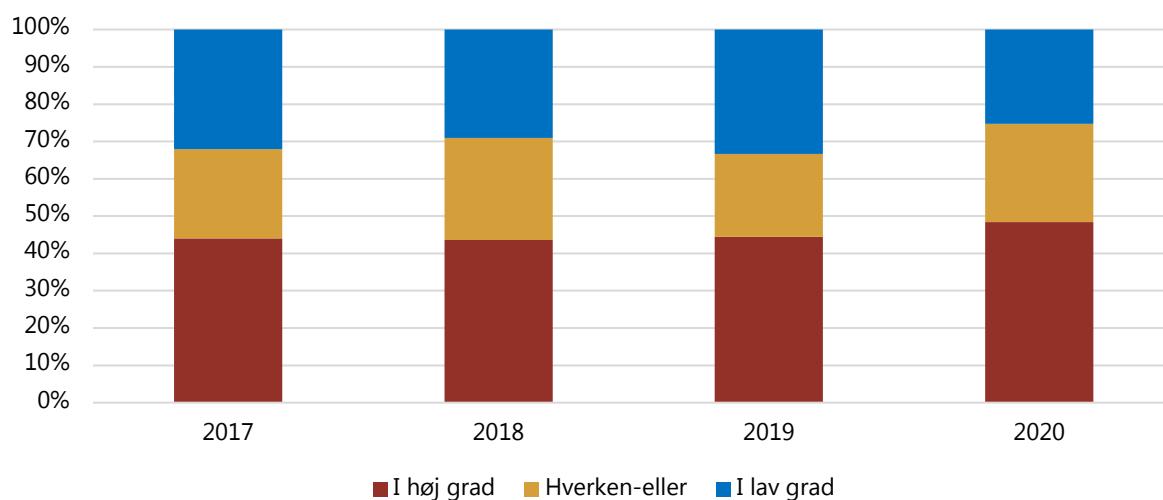
**Figur 45: I hvilken grad respondenterne mener, den ikke-demokratiske politiske udvikling i Tyrkiet vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2020).**



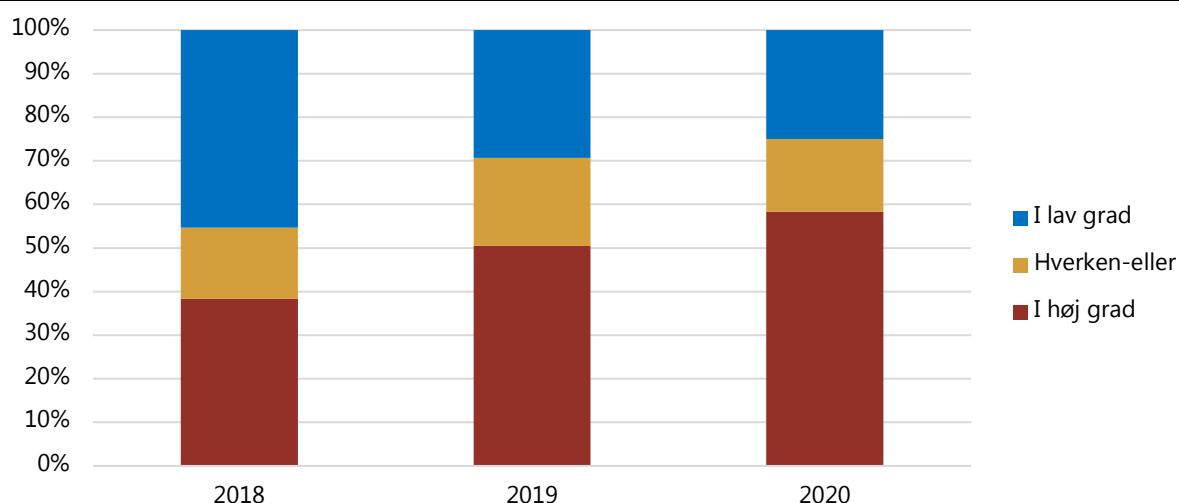
**Figur 46: I hvilken grad respondenterne mener, at illiberale tendenser i Østeuropa vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2020).**



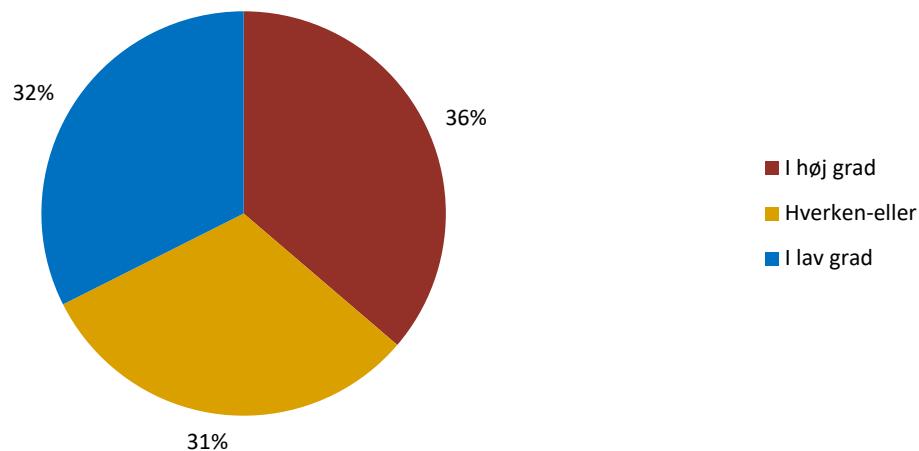
**Figur 47: I hvilken grad respondenterne mener, at et mere selvhævdende Rusland vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2020).**



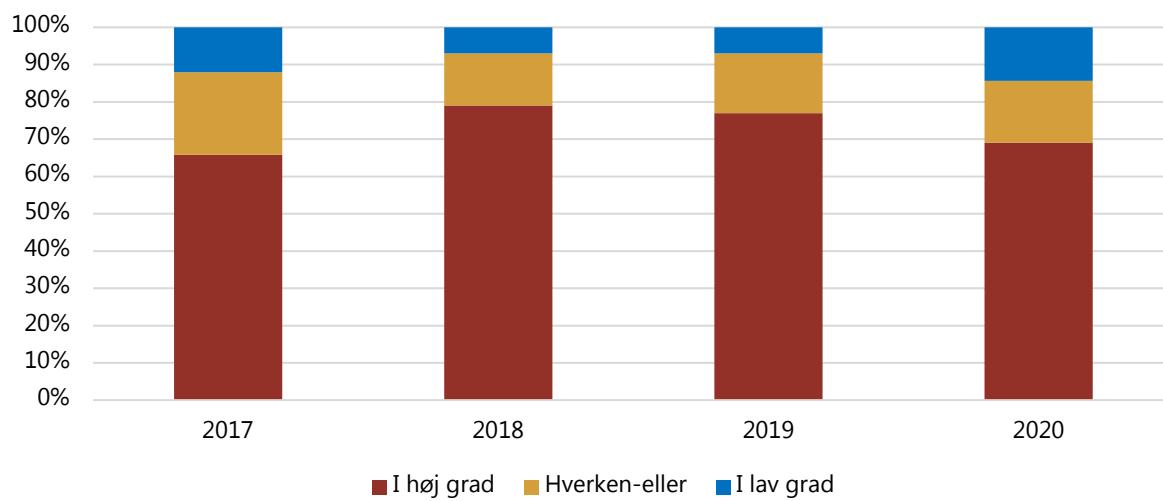
**Figur 48: I hvilken grad respondenterne mener, at valget af Donald Trump i 2016 vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2018-2020).**



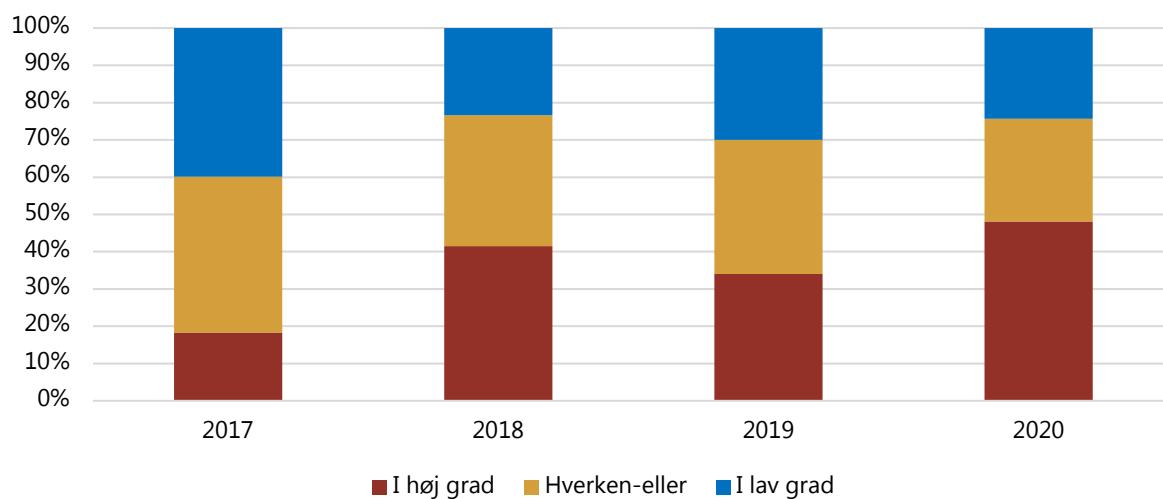
**Figur 49: I hvilken grad responderne mener, at coronapandemien vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2020).**



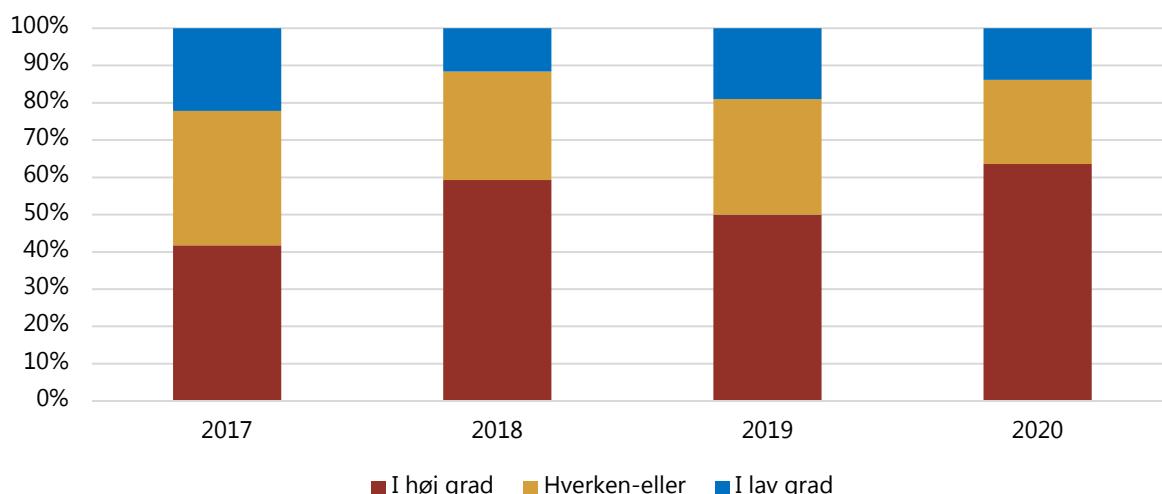
**Figur 50: I hvilken grad responderne mener, at resultatet af Storbritanniens afstemning om EU-medlemskab vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2020).**



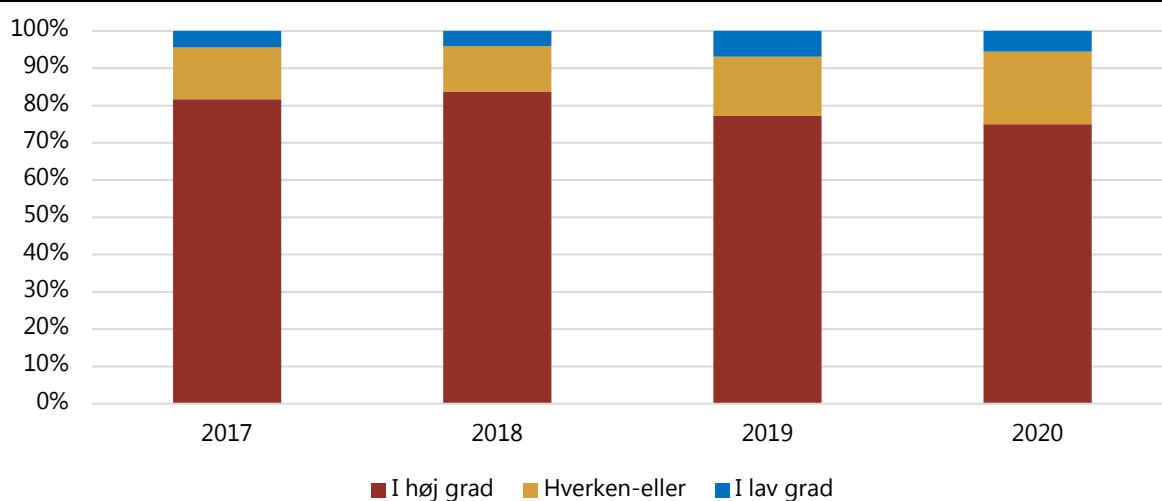
**Figur 51: I hvilken grad responderne mener, at den ikke-demokratiske politiske udvikling i Tyrkiet vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2020).**



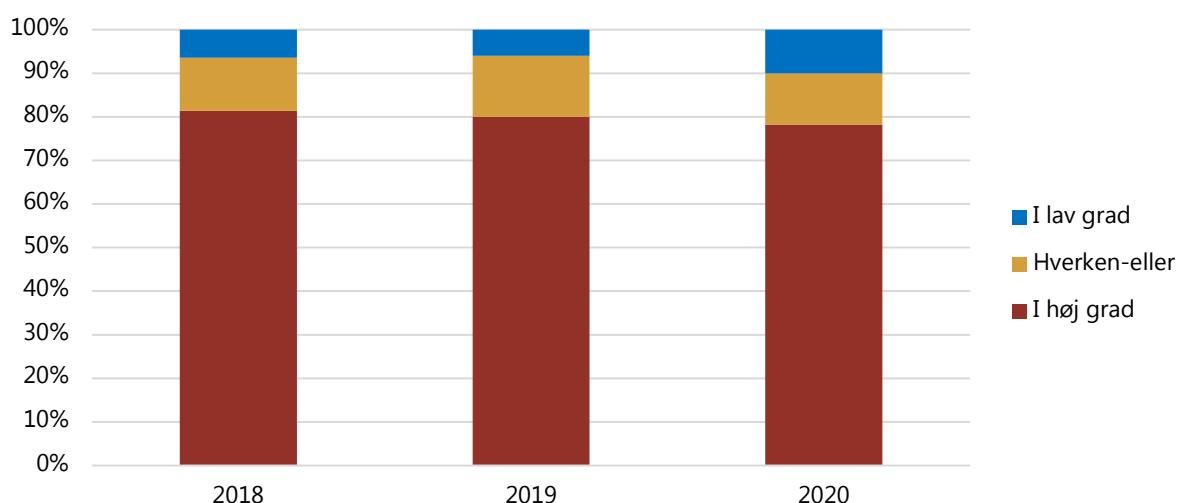
**Figur 52: I hvilken grad respondenterne mener, at illiberale tendenser i Østeuropa vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2020).**



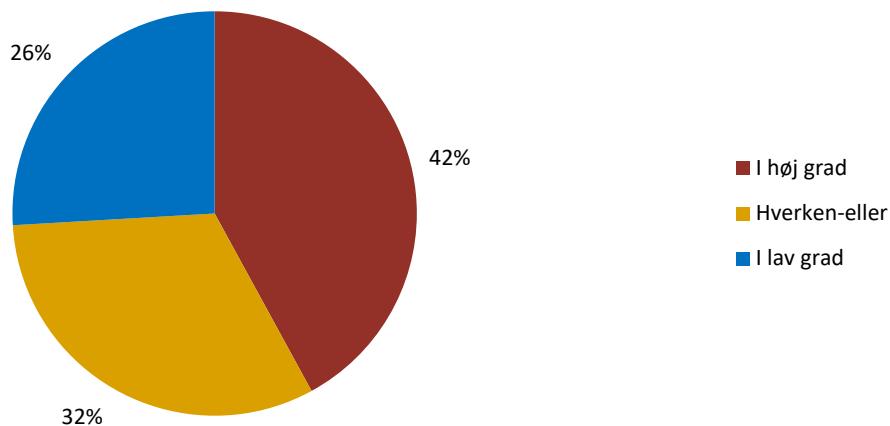
**Figur 53: I hvilken grad respondenterne mener, at et mere selvhævdende Rusland vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2020).**



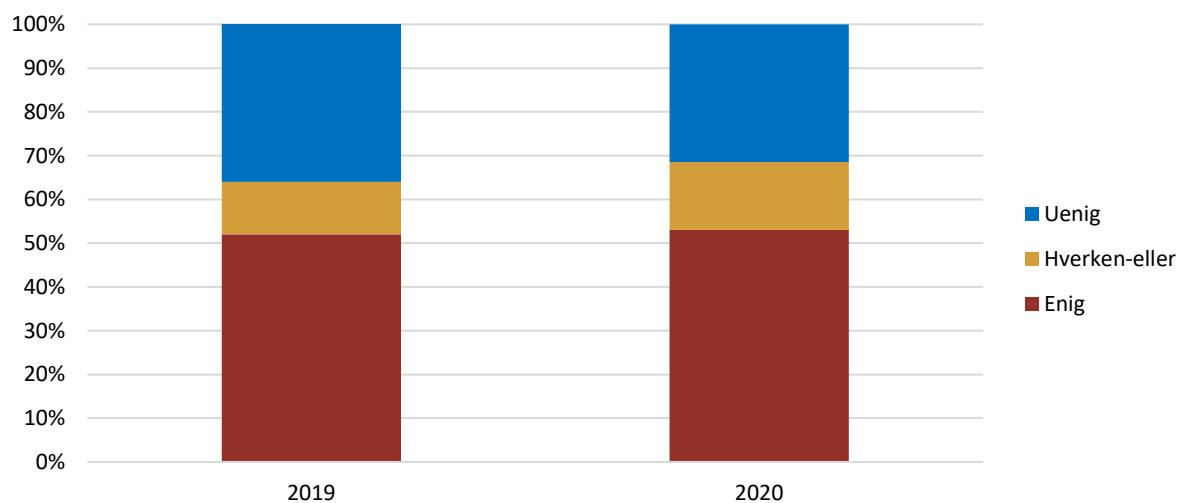
**Figur 54: I hvilken grad respondenterne mener, at valget af Donald Trump i 2016 vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2018-2020).**



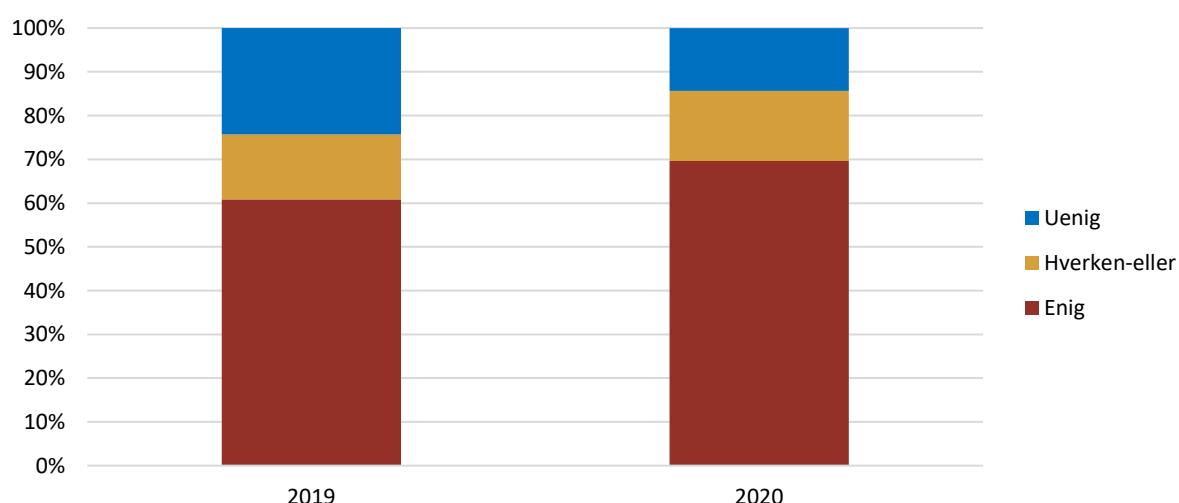
**Figur 55: I hvilken grad respondenterne mener, coronapandemien vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2020).**



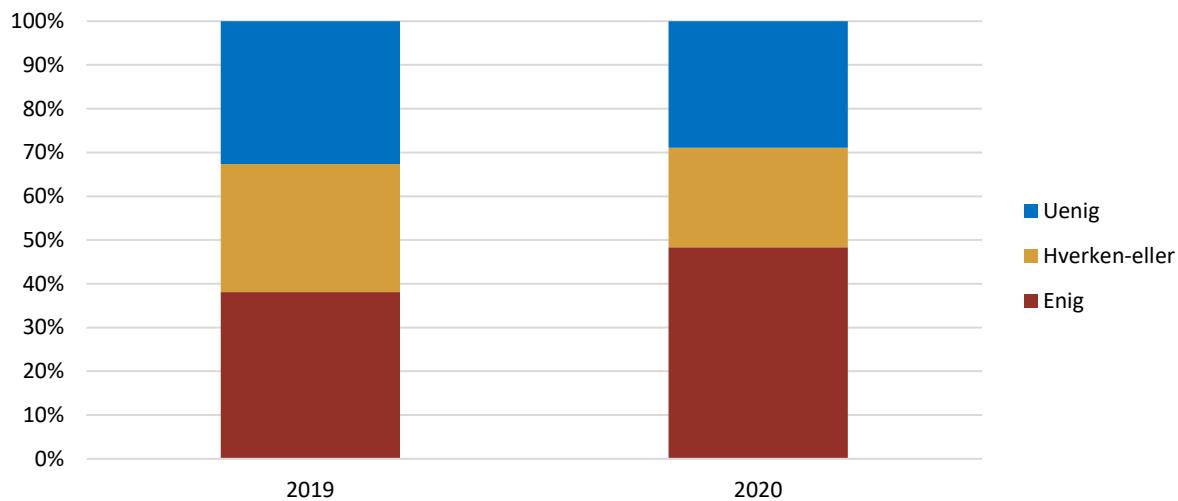
**Figur 56: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at valget af Donald Trump i 2016 som USA's præsident bør få Danmark til at søge sikkerhedspolitisk samarbejde i andre multilaterale fora end NATO. Procent (2019-2020).**



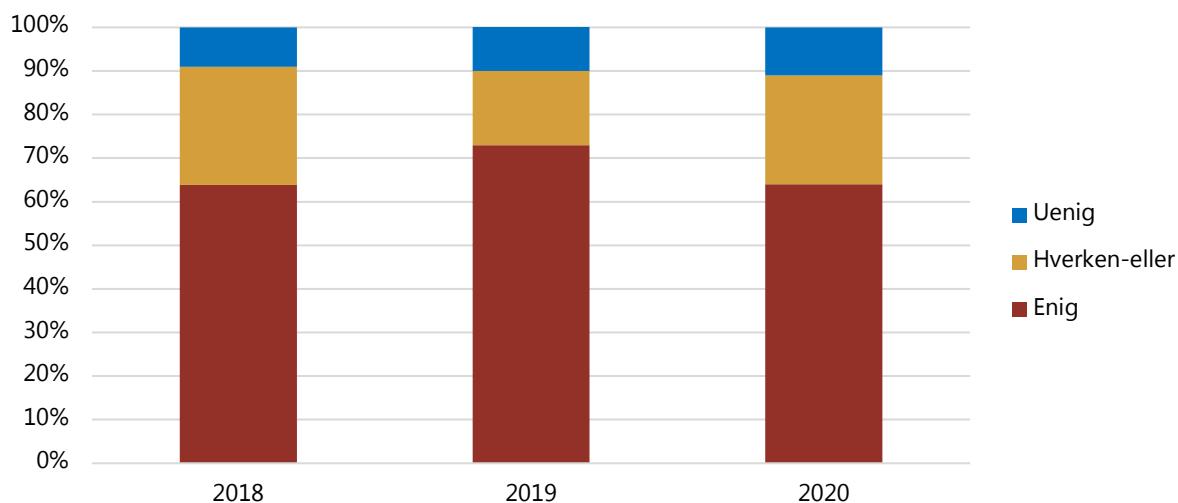
**Figur 57: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at valget af Donald Trump i 2016 som USA's præsident bør få Danmark til at søge bilateralt sikkerhedspolitisk samarbejde med større europæiske stater. Procent (2019-2020).**



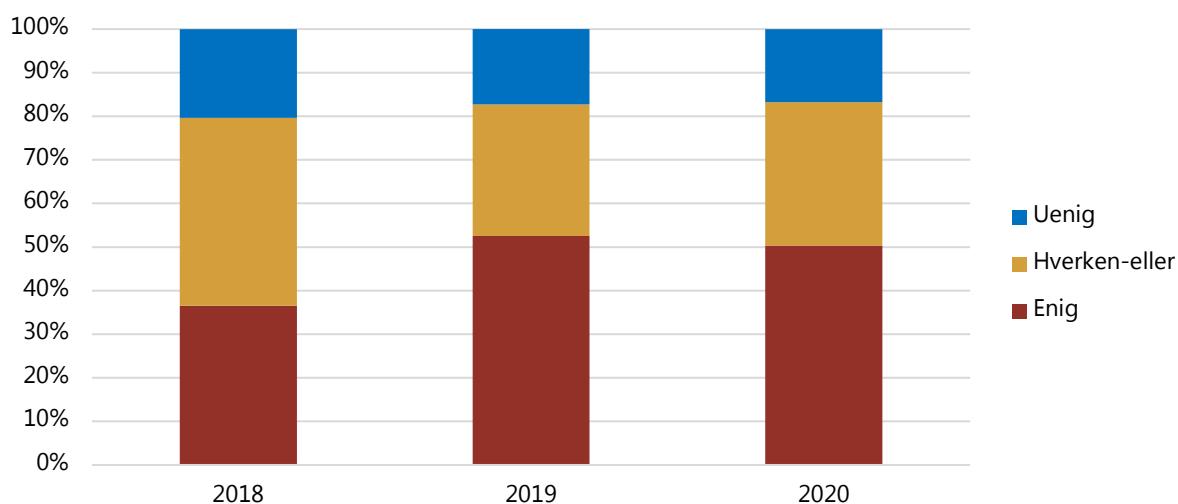
**Figur 58: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at valget af Donald Trump i 2016 som USA's præsident bør få Danmark til at opprioritere det transatlantiske forhold. Procent (2019-2020).**



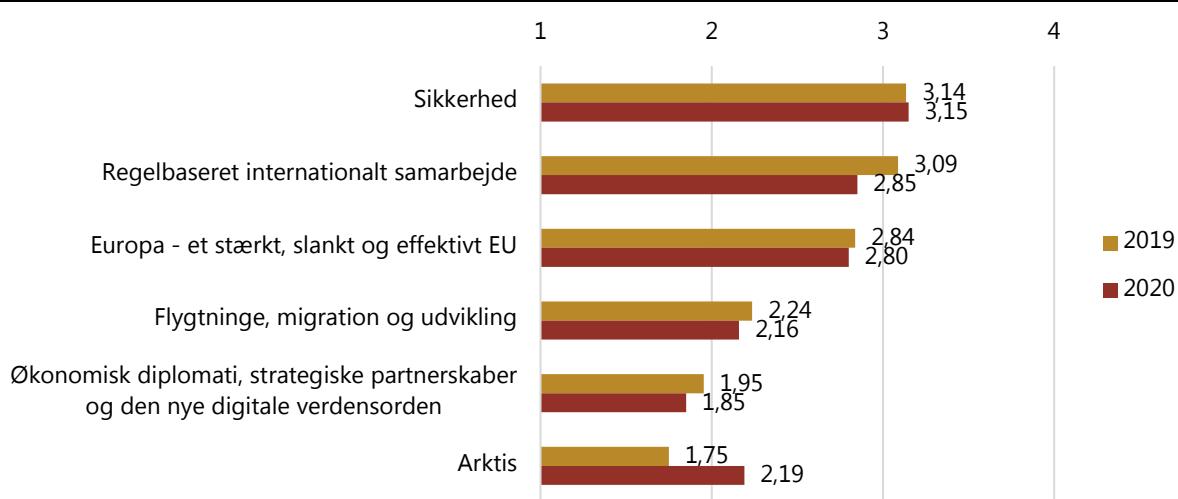
**Figur 59: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at de udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategier (2017-2018 og 2019-2020) er nyttige. Procent (2018-2020).**



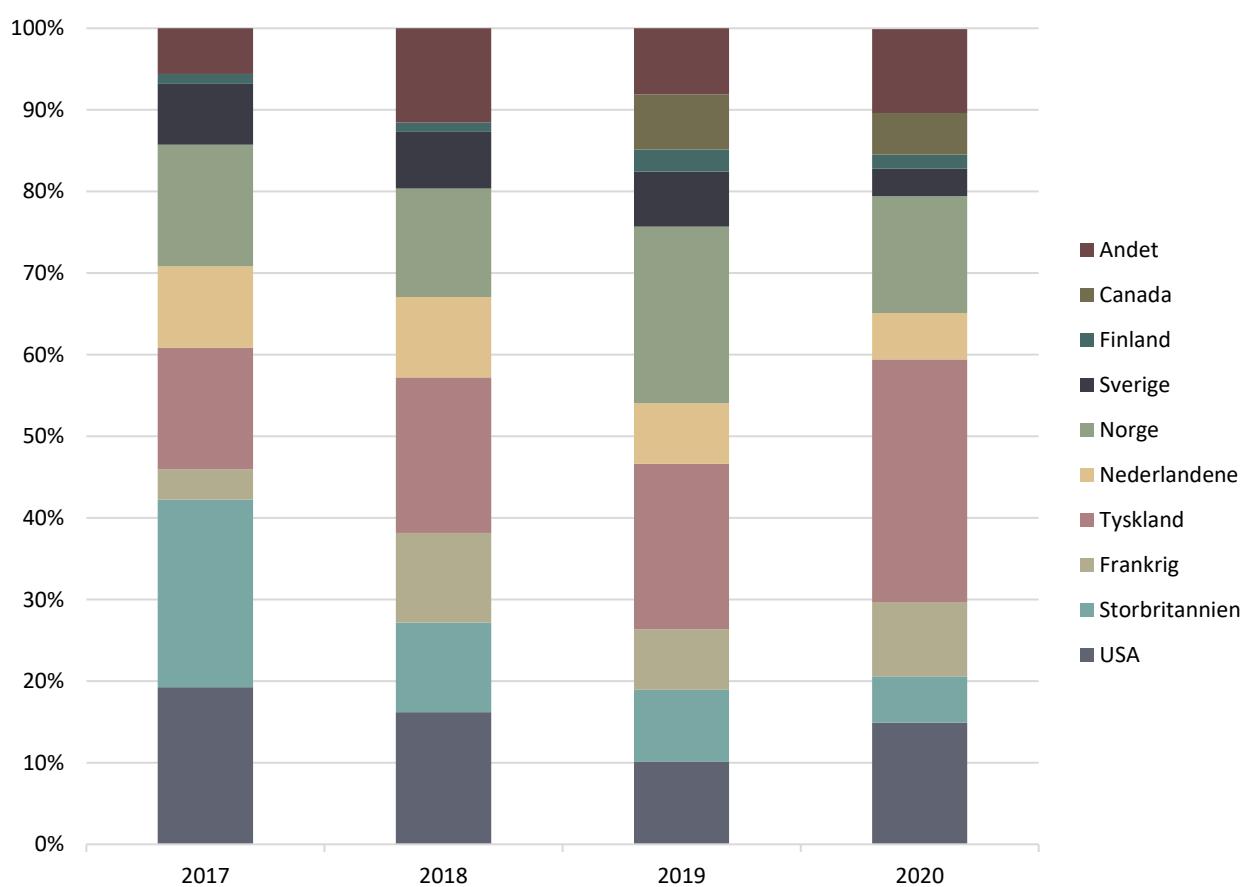
**Figur 60: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at de udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategier fremadrettet vil skabe en større sammenhæng i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2018-2020).**



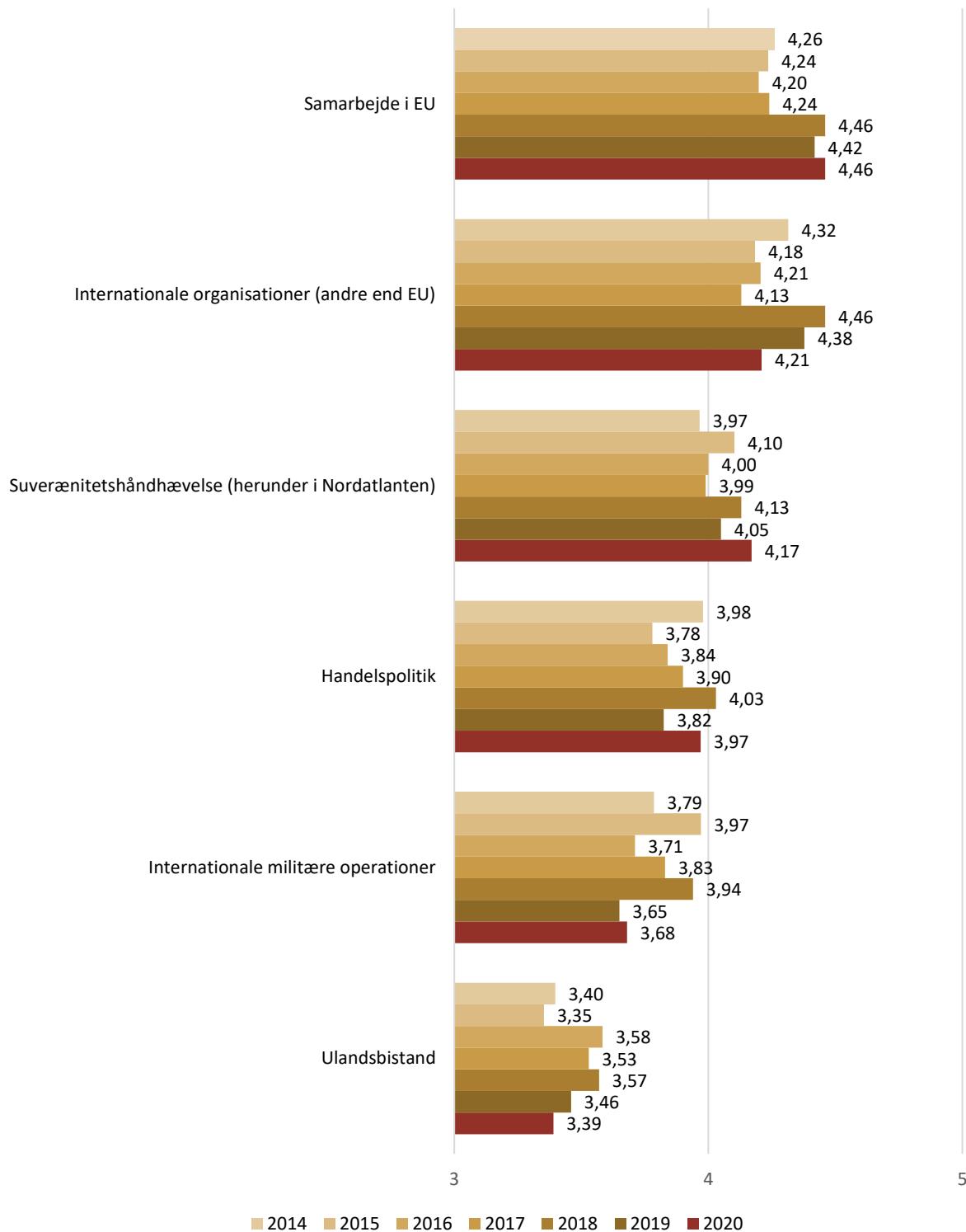
**Figur 61: Hvordan responderne mener, at en ny udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi bør prioritere blandt den nuværende strategis seks fokusområder. 1 = lavest prioritet, 6 = højest prioriteret. Gennemsnit (2019-2020).<sup>2</sup>**



**Figur 62: Hvilket land responderne mener bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Procent (2017-2020).<sup>3</sup>**



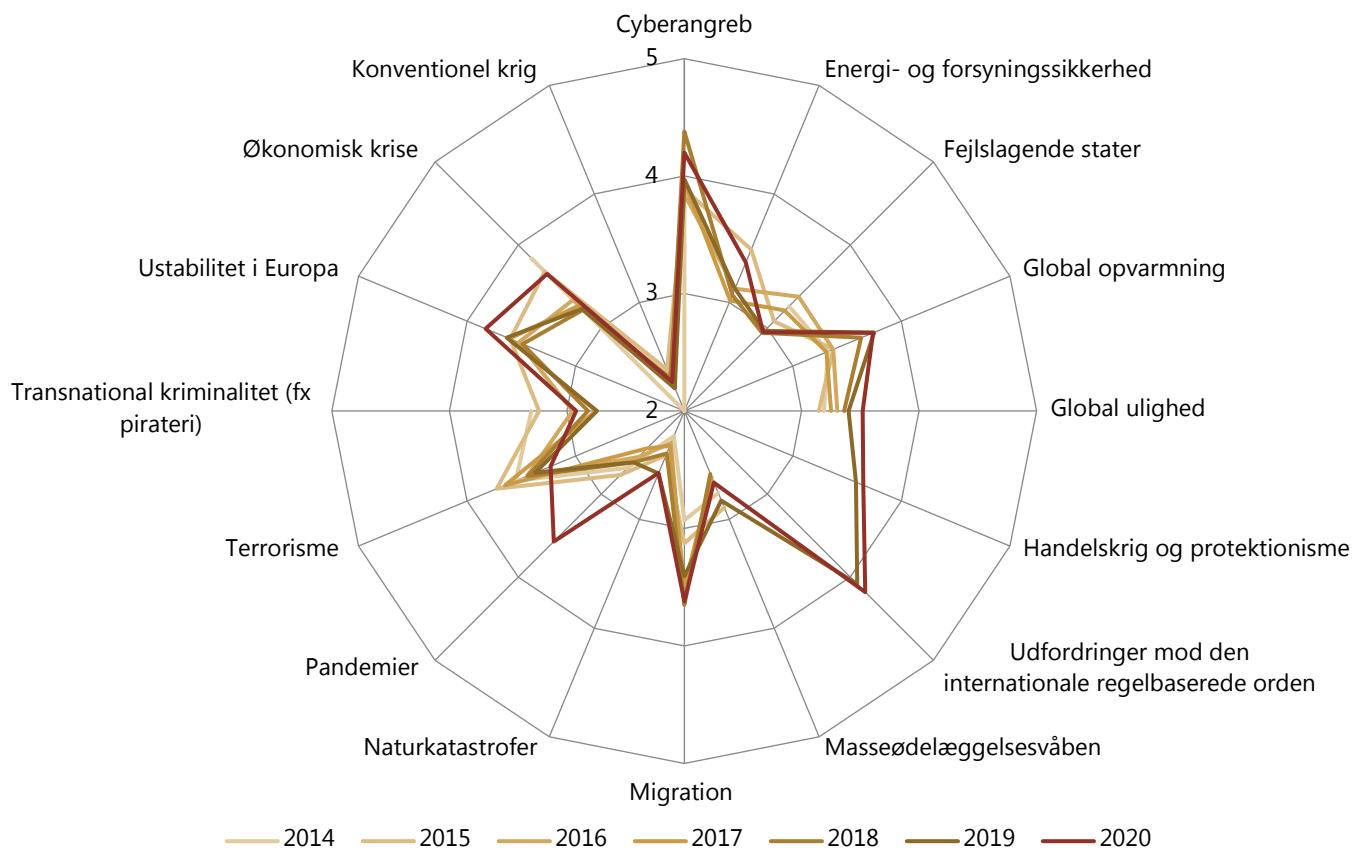
**Figur 63: I hvilken grad respondenterne mener, at følgende redskaber er vigtige for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. 5= i meget høj grad, 1= i meget lav grad. Gennemsnit (2014-2020).**



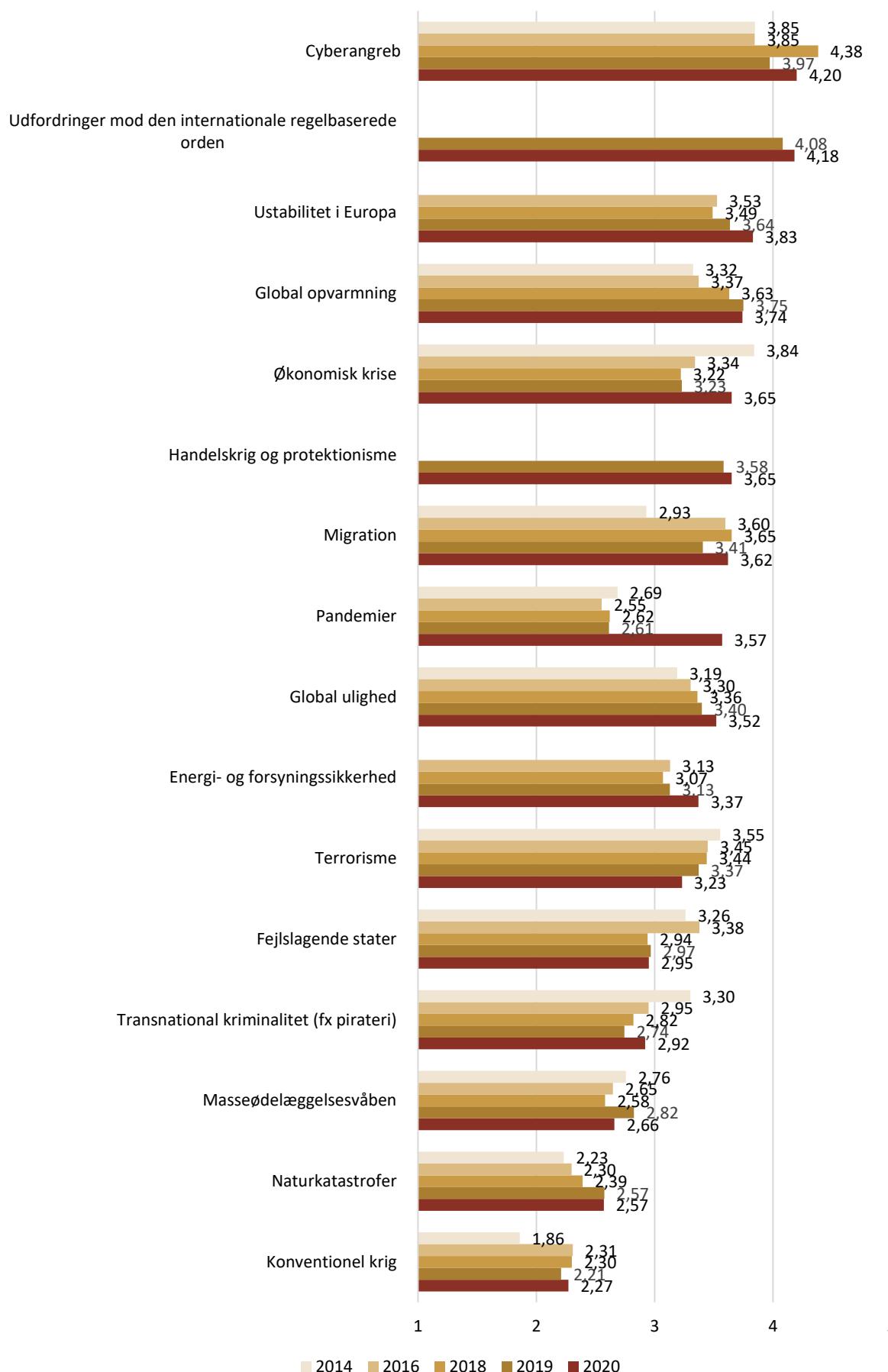
## 3.2

## Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik

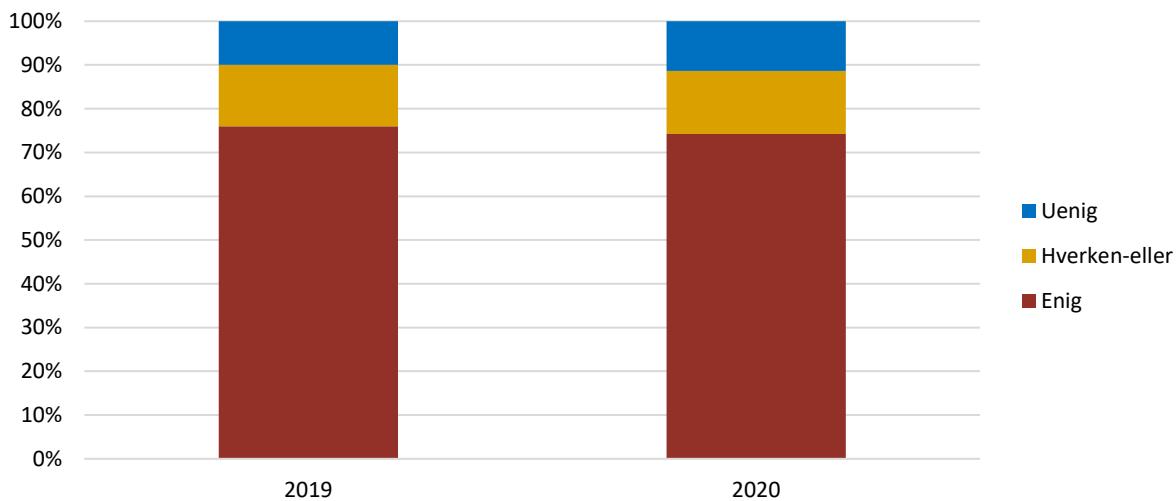
**Figur 64a:** I hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark. Gennemsnit. 1= i meget lav grad, 5= i meget høj grad.<sup>4</sup>



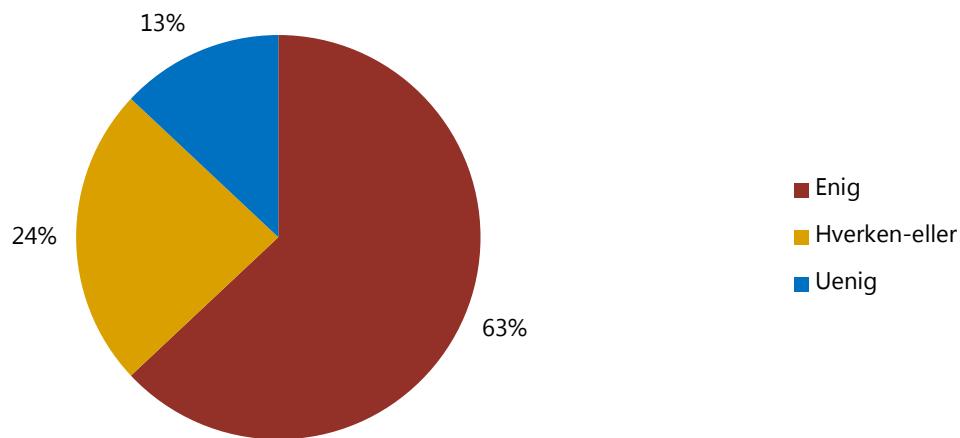
**Figur 64b: I hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark (2014-2020, nogle årstal udeladt). Gennemsnit. 1= i meget lav grad, 5= i meget høj grad.<sup>5</sup>**



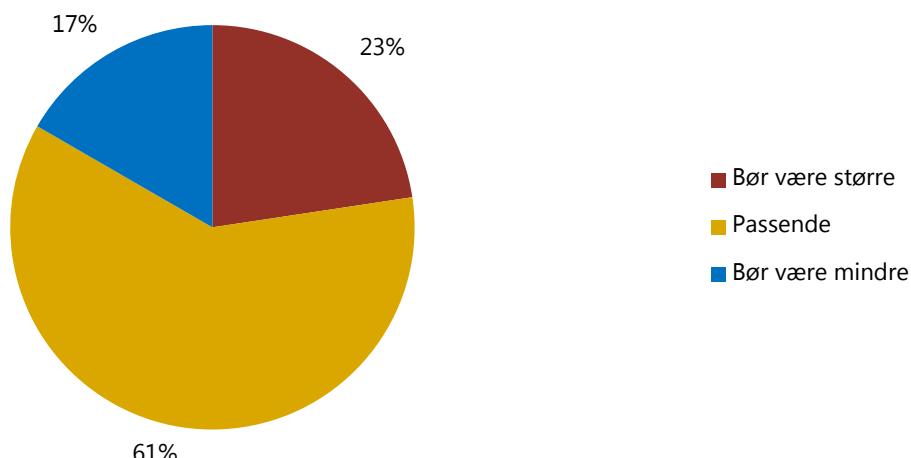
**Figur 65: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i kollektivt forsvar af NATO's territorium end i dag. Procent (2019-2020).**

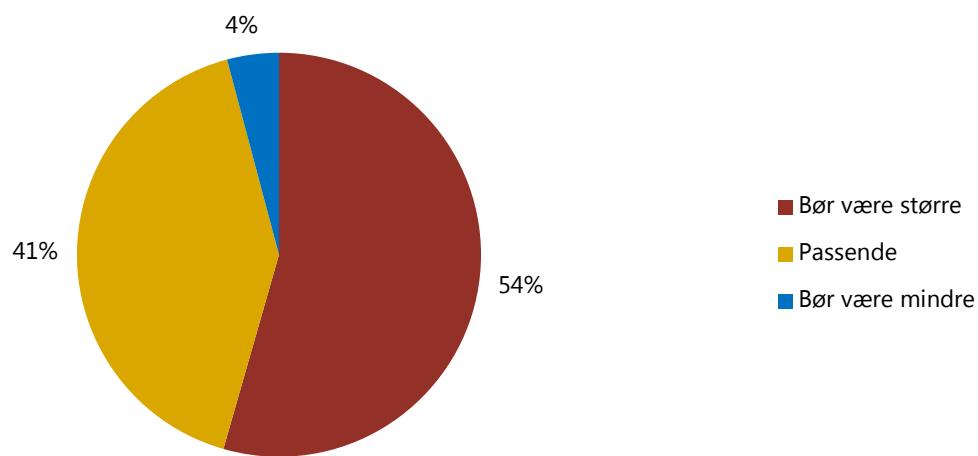
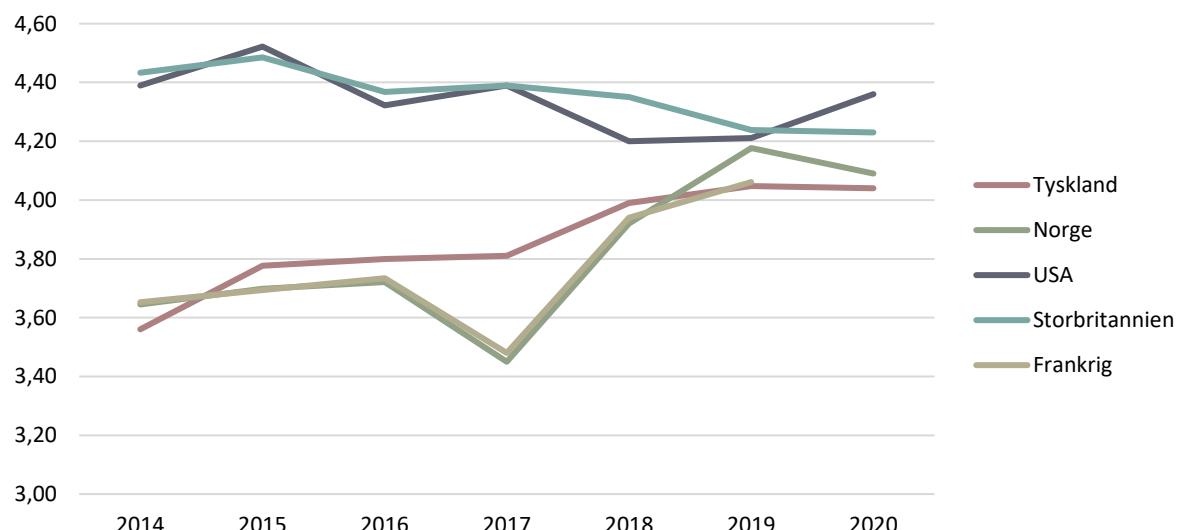


**Figur 66: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i krisestyrings- og stabiliseringsoperationer i det globale syd end i dag. Procent (2020).**

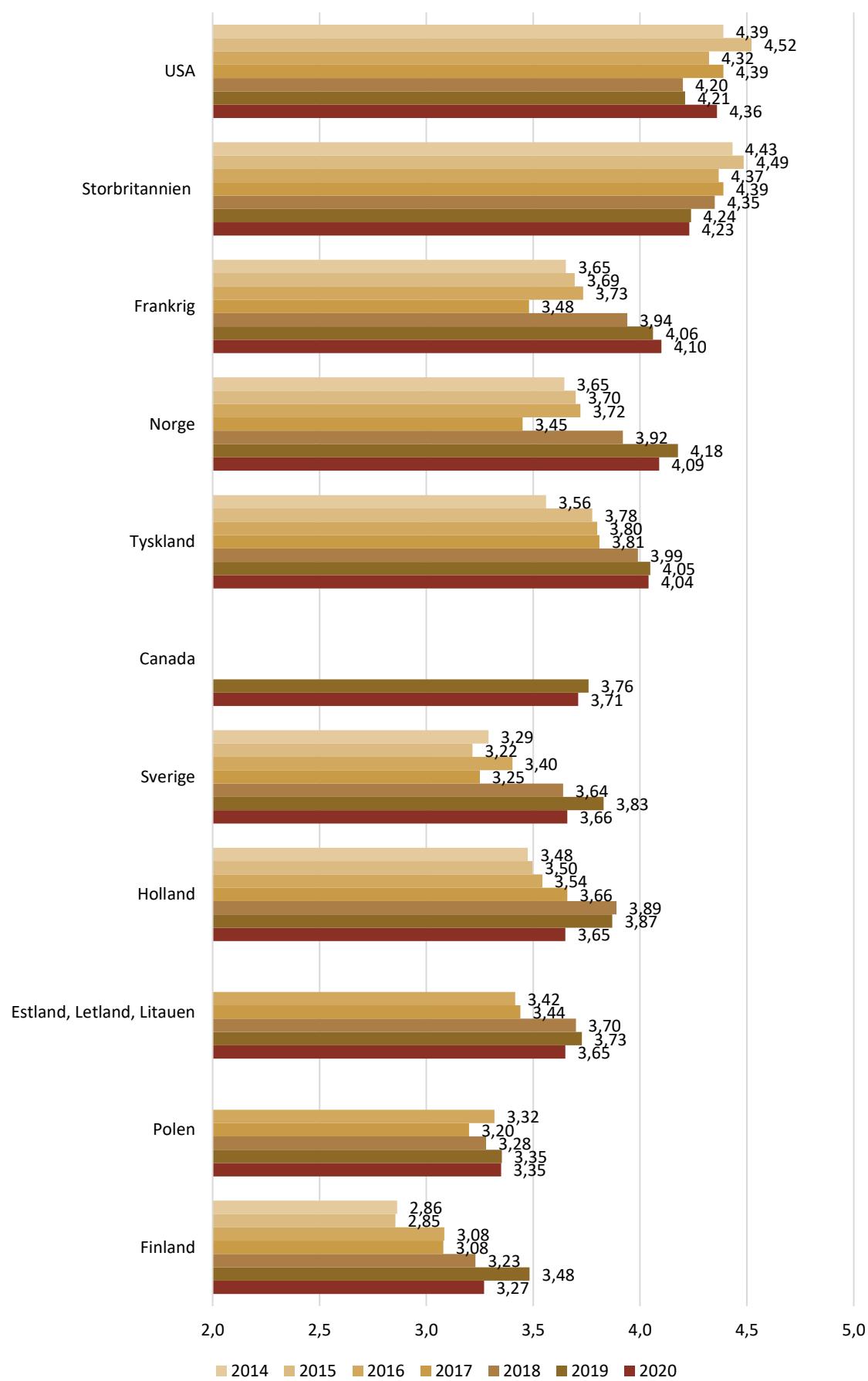


**Figur 67: Respondenternes vurdering af Danmarks aktuelle bidrag til militære operationer i det globale syd. Procent (2020).**

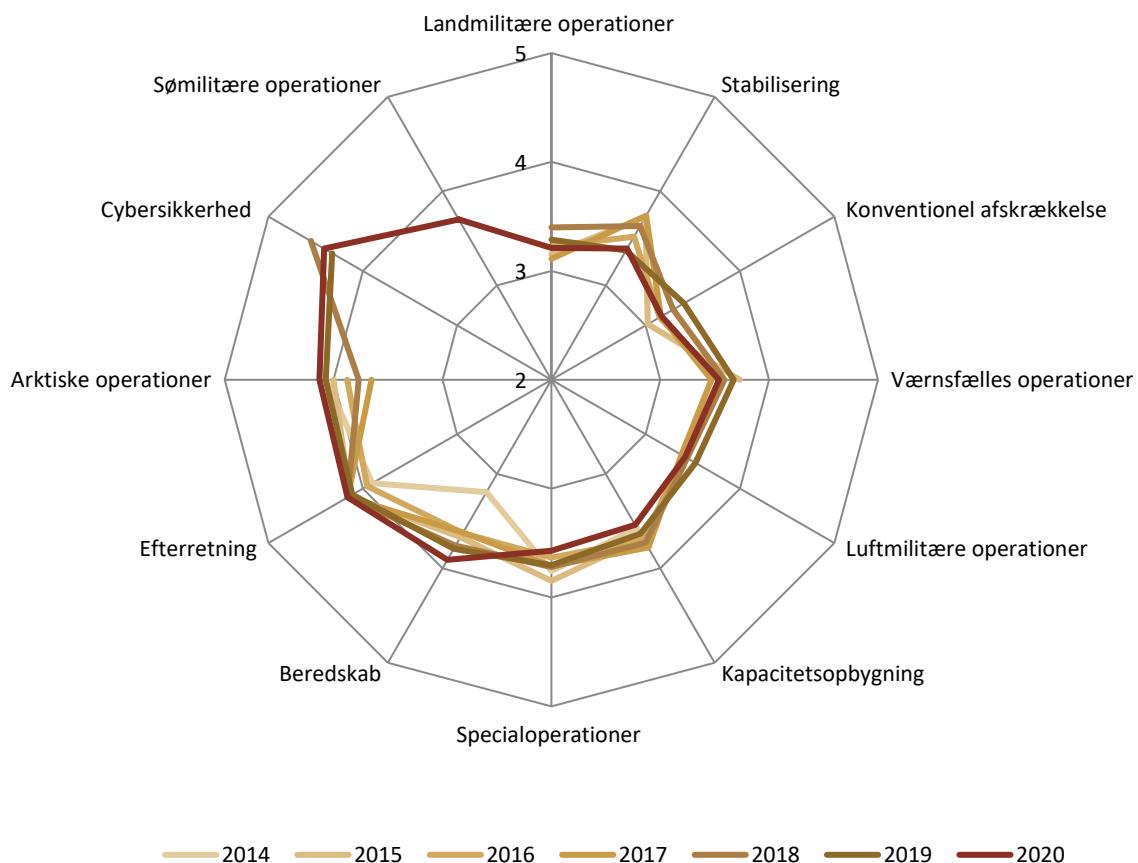


**Figur 68: Respondenternes vurdering af Danmarks aktuelle bidrag til NATO's kollektive forsvar. Procent (2020).****Figur 69a: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske forsvar har fordel af at operere militært sammen med følgende lande. Gennemsnit (2014-2020). 5= i meget høj grad, 1= i meget lav grad.**

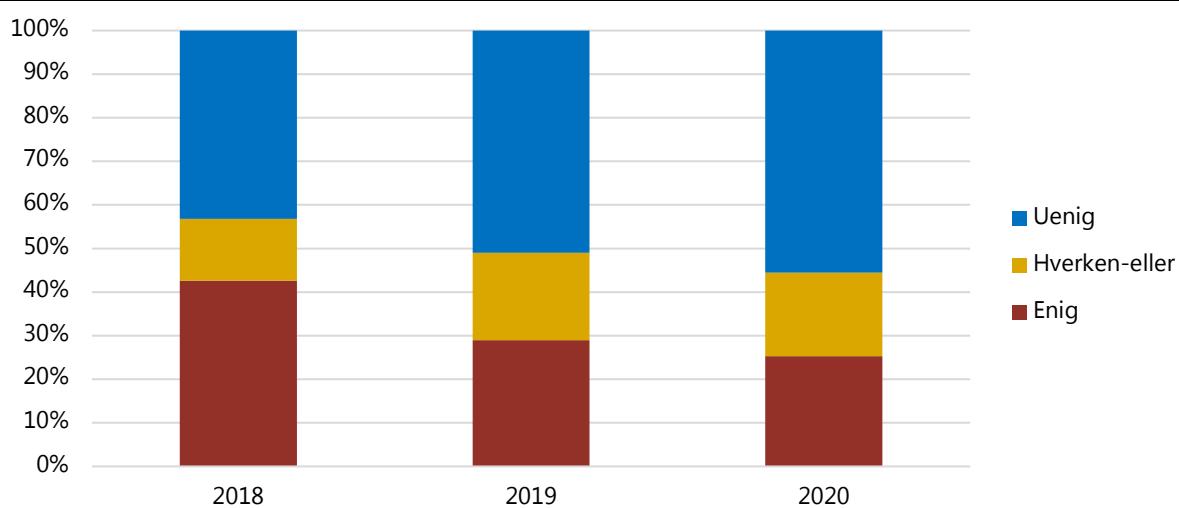
**Figur 69b: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske forsvar har fordel af at operere militært sammen med følgende lande. Gennemsnit (2014-2020). 5= i meget høj grad, 1= i meget lav grad.<sup>6</sup>**



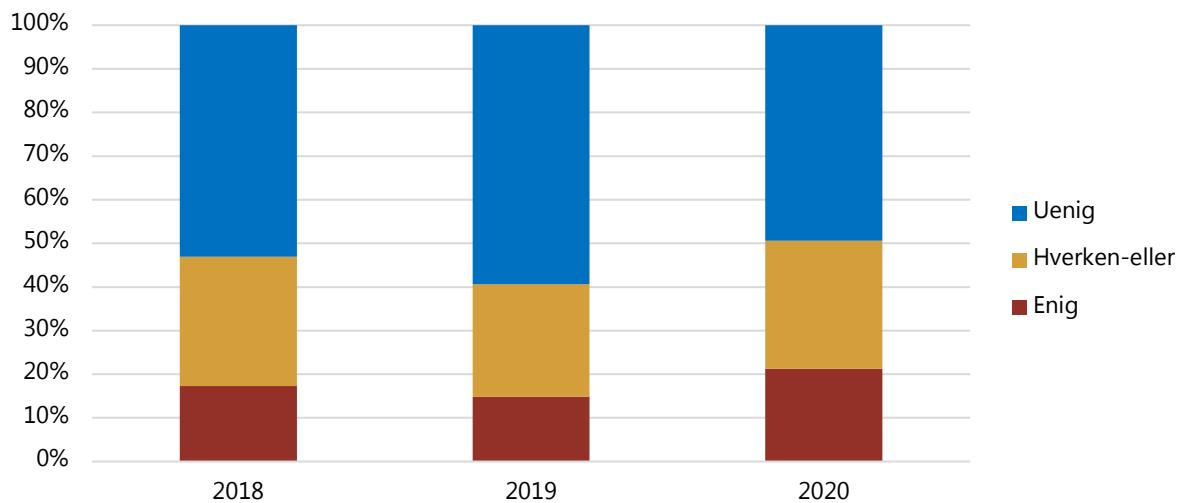
**Figur 70: I hvilken grad responderne mener, at Forsvaret har behov for at udvikle sine kapaciteter på følgende områder inden for de næste fem år for at kunne imødegå nye trusler. Gennemsnit (2014-2020).<sup>7</sup>**



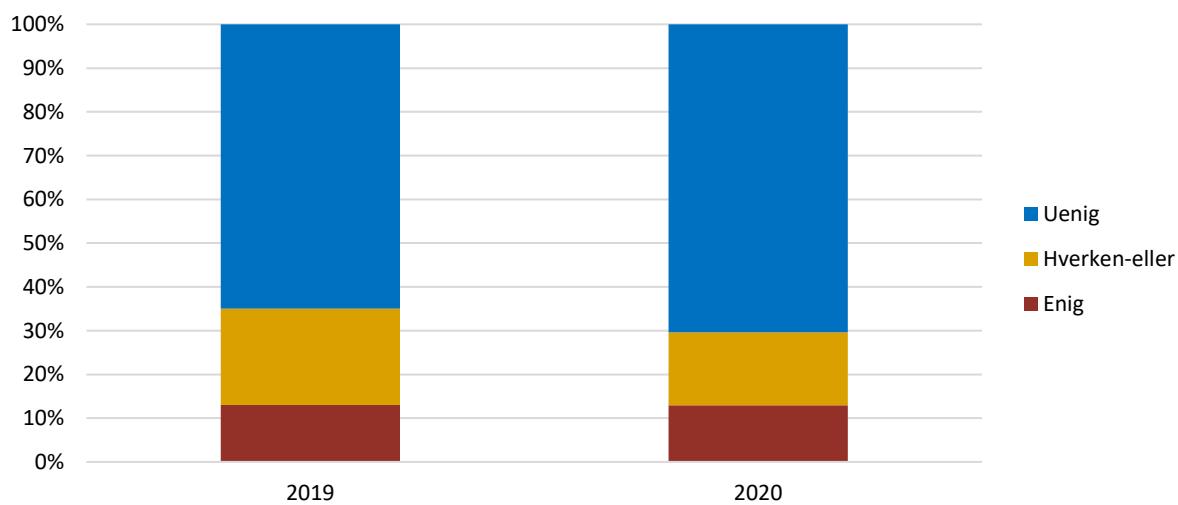
**Figur 71: Hvor enige eller uenige responderne er i, at der er et for stort fokus på øst-dagsordenen i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2020).**



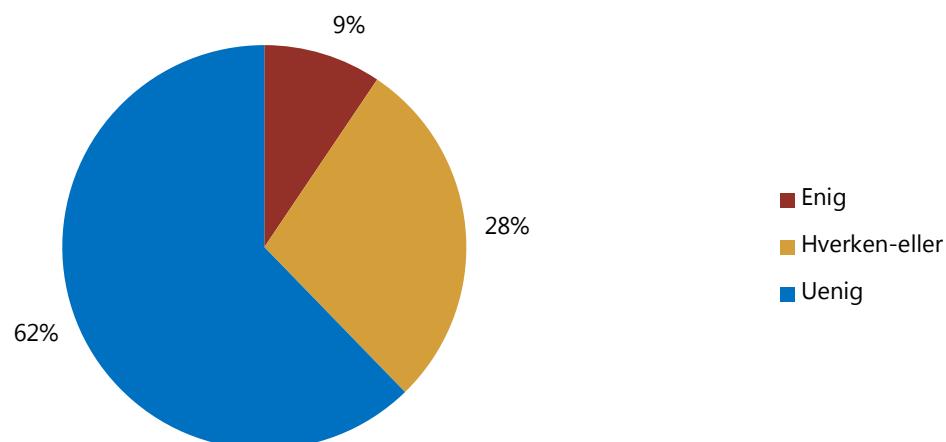
**Figur 72: Hvor enige eller uenige responderne er i, at der er et for stort fokus på syd-dagsordenen i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2020).**



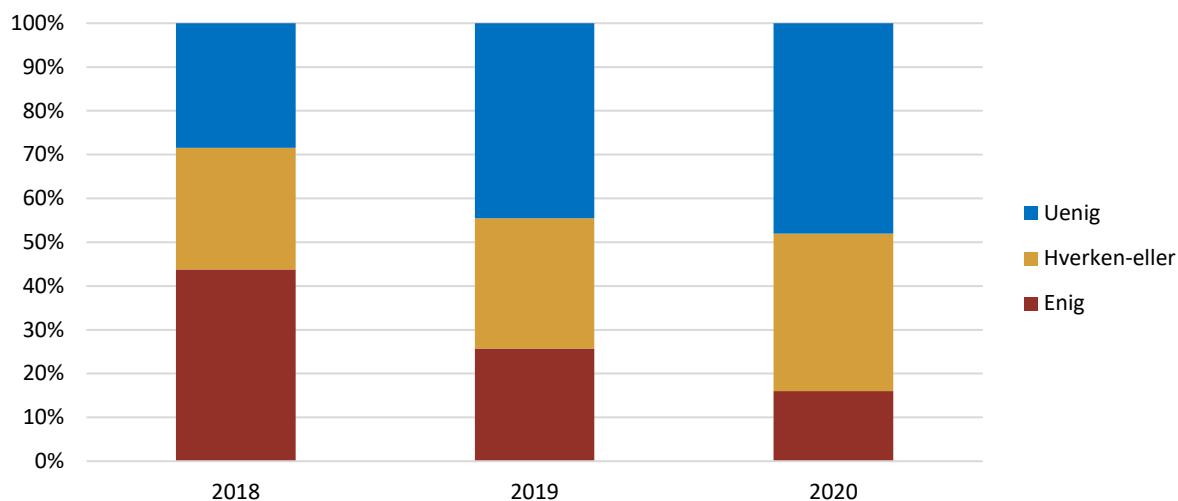
**Figur 73: Hvor enige eller uenige responderne er i, at der er et for stort fokus på nord-dagsordenen i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2019-2020).**



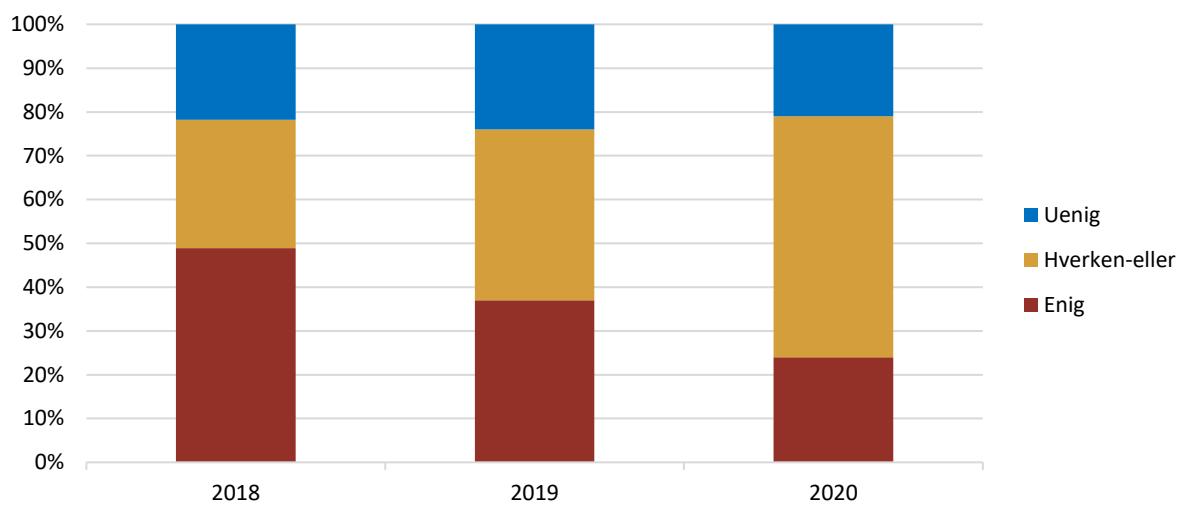
**Figur 74: Hvor enige eller uenige responderne er i, at der er et for stort fokus på beredskab og totalforsvar i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2020).**



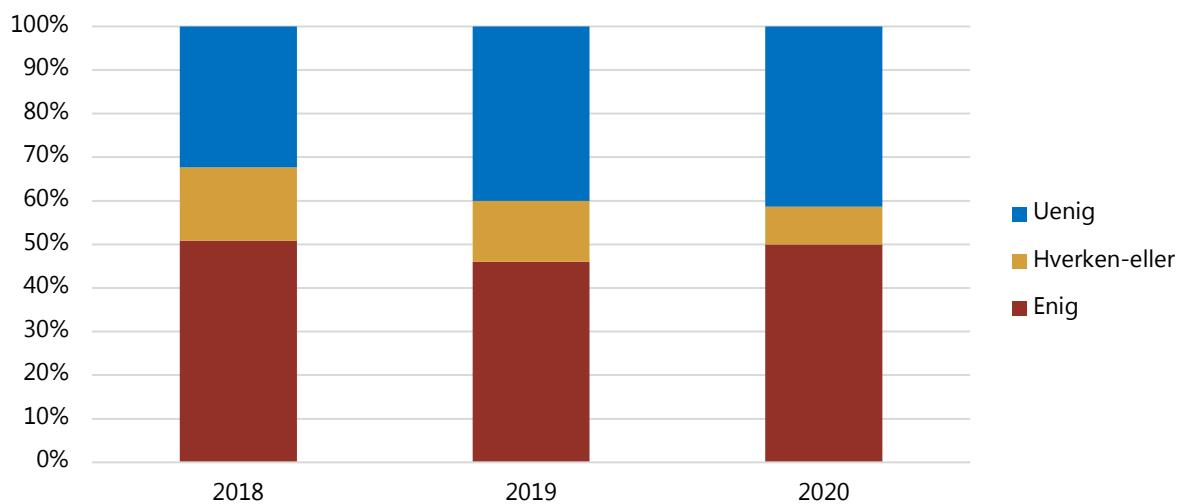
**Figur 75: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er en passende balance mellem materiel og personel i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2020).**



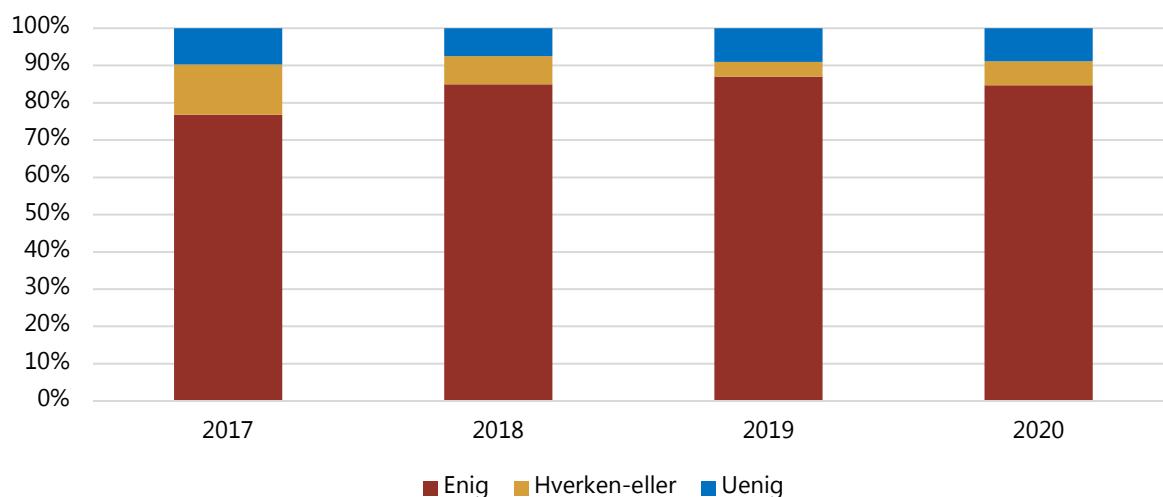
**Figur 76: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er en passende balance mellem de tre værn i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2020).**



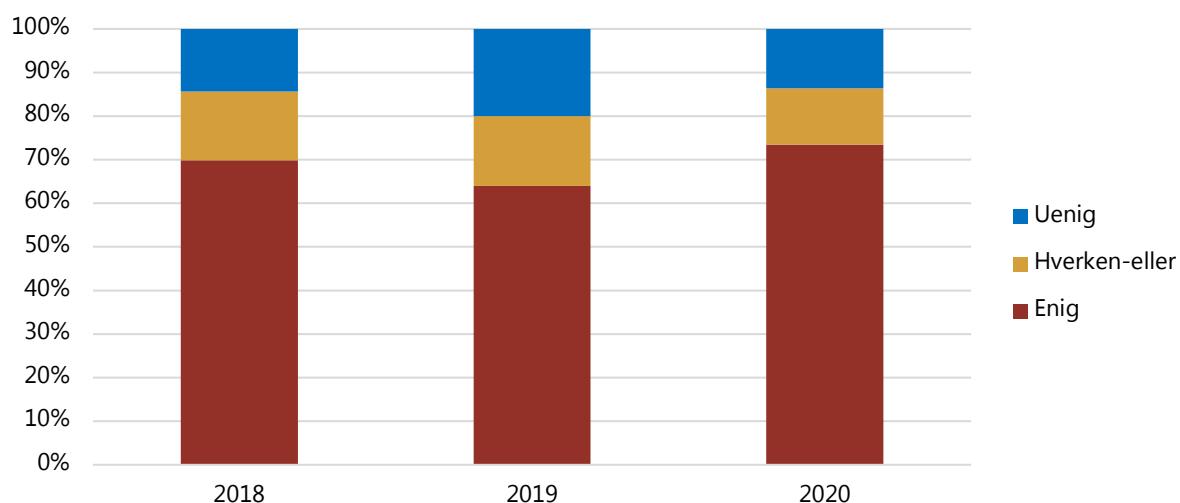
**Figur 77: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det er et problem at have uniformerede soldater i danske gader i fredstid. Procent (2018-2020).**



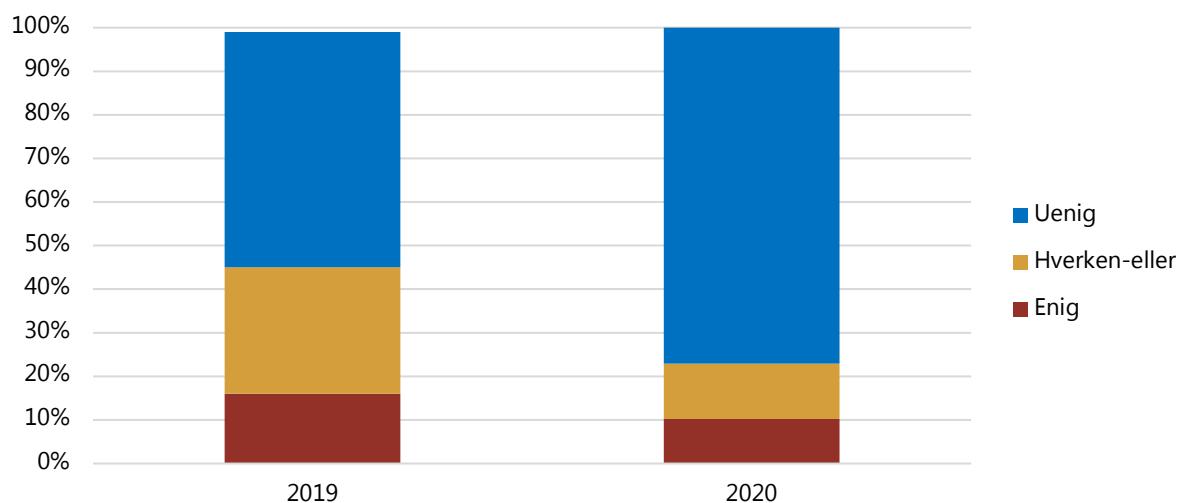
**Figur 78: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske EU-forsvarsforbehold bør afskaffes. Procent (2017-2020).**



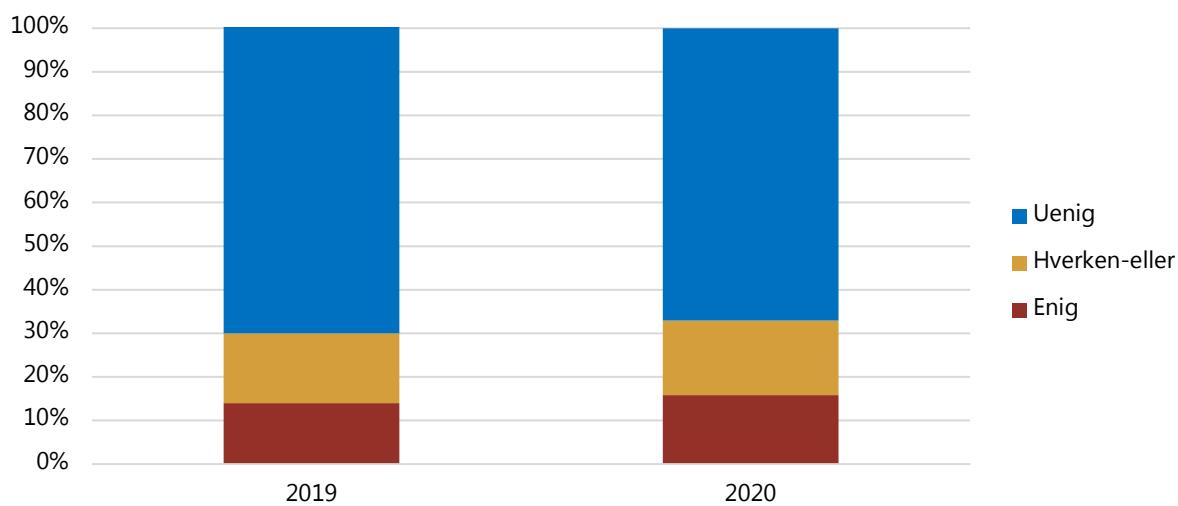
**Figur 79: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at forsvarsbudgettet vil blive yderligere forøget i den næste forlgsperiode fra 2024. Procent (2018-2020).**



**Figur 80: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske EU-forsvarsforbehold vil komme til afstemning i indeværende valgperiode. Procent (2019-2020).**



**Figur 81: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at forsvarsbudgettet vil nå op på 2% af BNP i løbet af næste forligsperiode fra 2024. Procent (2019-2020).**



# 4

## Noter

- 1 Svarkategorierne "handelskrig og protektionisme" og "udfordringer mod den internationale regelbaserede orden" er tilføjet i 2019. Der foreligger derfor ikke datapunkter fra tidligere år. Svarkategorierne "ustabilitet i Europa" og "energi- og forsyningssikkerhed" er tilføjet i 2015. Der foreligger derfor ikke datapunkter for 2014.
- 2 Vi har bedt respondenterne prioritere mellem de seks fokusområder i den nuværende strategi ved at rangere områderne fra 1 (lavest prioriteret) til 6 (højest prioriteret). Figuren viser, hvilket gennemsnit de enkelte fokusområder har opnået.
- 3 Svarkategorien Canada er tilføjet i 2019 og indgår derfor ikke som selvstændig kategori ved tidligere år. Respondenter, som har ønsket at svare Canada, har før 2019 indgået i svarkategorien Andet.
- 4 Se note 1.
- 5 Se note 1.
- 6 I 2019 er svarkategorien Canada tilføjet, og der foreligger derfor ikke datapunkter fra tidligere år. I 2016 blev de baltiske lande tilføjet som én samlet svarkategori, mens Polen blev tilføjet som selvstændig svarkategori. Der foreligger derfor ikke datapunkter fra tidligere år.
- 7 I 2020 er svarkategorien "sømilitære operationer" tilføjet, og der foreligger derfor ikke datapunkter fra tidligere år. I 2018 er svarkategorien "cybersikkerhed" tilføjet, og der foreligger derfor ikke datapunkter fra tidligere år. I 2016 er svarkategorien "luftoperationer" tilføjet, og der foreligger derfor ikke datapunkter fra tidligere år. I 2020 er "luftoperationer" omdøbt til "luftmilitære operationer". I 2015 er svarkategorierne "konventionel afskrækelse" og "konventionelle landmilitære operationer" tilføjet, og der foreligger derfor ikke datapunkter fra 2014. I 2020 er "konventionelle landmilitære operationer" omdøbt til "landmilitære operationer". I 2020 er svarkategorien "Arktis" omdøbt til "arktiske operationer", mens svarkategorien "samtænkning" i 2016 er omdøbt til "stabilisering".